

หน่วยที่ 12

กลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจ

อาจารย์วิชุดา สาทิตพร

อาจารย์ ดร.สติธร ธนานิธิโชติ

ชื่อ

อาจารย์วิชุดา สาทิตพร

วุฒิ

ร.บ. (การปกครอง) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตำแหน่ง

ร.ม. (การจัดการภาครัฐและภาคเอกชน) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

อาจารย์ประจำสำนักนวัตกรรมการเรียนรู้

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

หน่วยที่เขียน

หน่วยที่ 12

ชื่อ

อาจารย์ ดร.สติธร ธนานิธิโชติ

วุฒิ

ร.บ. (การปกครอง) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ร.ม. (การปกครอง) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ตำแหน่ง

Ph.D. in Political Science (Comparative Politics and American

Government) University of Utah

อาจารย์ประจำสำนักวิจัยและพัฒนา

สถาบันพระปกเกล้า

หน่วยที่เขียน

หน่วยที่ 12

แผนการสอนประจำหน่วย

ชุดวิชา ความคิดทางการเมืองและสังคม

หน่วยที่ 12 กลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจ

ตอนที่

- 12.1 ความหมาย ประเภท และแนวคิดด้วยกลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจ
- 12.2 กลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจแบบภูมิภาค
- 12.3 ผลกระทบและความท้าทายของกลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจ

แนวคิด

1. กลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจคือกลุ่มของประเทศที่รวมตัวกันในรูปแบบการจัดทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีหรือจัดตั้งองค์กรเพื่อเข้าไปดำเนินกิจกรรมในระบบการค้าระหว่างประเทศร่วมกัน
2. ประเทศต่างๆได้มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจเพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างกันในทุกภูมิภาคของโลก ทั้งในยุโรป อเมริกา เอเชีย และแอฟริกา โดยมีขยายขอบข่ายกิจกรรมทางการค้าระหว่างประเทศอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงจากการค้าระหว่างประเทศคู่ค้าเปลี่ยนเป็นการค้าระหว่างกลุ่มประเทศต่างๆ
3. ผลของการรวมกันเป็นกลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจที่มีต่อระบบเศรษฐกิจของโลกในปัจจุบันมีทั้งในด้านบวกและลบ ในด้านบวก กลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจมีส่วนสำคัญในการทำให้การค้าระหว่างประเทศในภาพรวมและการค้าระหว่างประเทศสมาชิกที่อยู่ในกลุ่มขยายตัวมากขึ้น ในด้านลบ การรวมกันเป็นกลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจทำให้เกิดการเบี่ยงเบนทางการค้า ทำให้รายได้ของรัฐจากภาษีนำเข้าลดต่ำลง ซึ่งอาจส่งผลให้รัฐบาลไม่สามารถดูแลสวัสดิการของประชาชนได้อย่างเพียงพอ

วัตถุประสงค์

เมื่อศึกษาหน่วยที่ 12 จบแล้ว นักศึกษาสามารถ

1. อธิบายความหมาย ประเภท และแนวคิดด้วยกลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจได้
2. อธิบายเกี่ยวกับกลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจแบบภูมิภาคได้
3. อธิบายผลกระทบและความท้าทายของกลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจได้

กิจกรรมระหว่างเรียน

1. ทำแบบประเมินผลตนเองก่อนเรียนหน่วยที่ 12
2. ศึกษาเอกสารการสอนตอนที่ 12.1-12.3
3. ปฏิบัติกิจกรรมตามที่ได้รับมอบหมายในเอกสารการสอน
4. ฟังรายการวิทยุกระจายเสียง (ถ้ามี)
5. ชมรายการวิทยุโทรทัศน์ (ถ้ามี)
6. เข้ารับการสอนเสริม (ถ้ามี)
7. ทำแบบประเมินผลตนเองหลังเรียนหน่วยที่ 12

สื่อการสอน

1. เอกสารการสอน
2. แบบฝึกปฏิบัติ
3. รายการสอนทางวิทยุกระจายเสียง (ถ้ามี)
4. รายการสอนทางวิทยุโทรทัศน์ (ถ้ามี)
5. การสอนเสริม (ถ้ามี)

การประเมินผล

1. ประเมินผลจากแบบประเมินผลตนเองก่อนเรียนและหลังเรียน
2. ประเมินผลจากกิจกรรมและแนวตอบท้ายเรื่อง
3. ประเมินผลจากการสอบไล่ประจำภาคการศึกษา

เมื่ออ่านแผนการสอนแล้ว ขอให้ทำแบบประเมินผลตนเองก่อนเรียน
หน่วยที่ 12 ในแบบฝึกปฏิบัติ แล้วจึงศึกษาเอกสารการสอนต่อไป

ตอนที่ 12.1

ความหมาย ประเภท และแนวคิดว่าด้วยกลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจ

โปรดอ่านหัวเรื่อง แนวคิด และวัตถุประสงค์ของตอนที่ 12.1 แล้วจึงศึกษารายละเอียดต่อไป

หัวเรื่อง

12.1.1 ความหมายและประเภทของกลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจ

12.1.2 ความคิดในการรวมกลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจ

แนวคิด

1. กลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจ คือกลุ่มของประเทศที่รวมตัวกันในรูปแบบการจัดทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีหรือจัดตั้งองค์กรเพื่อเข้าไปดำเนินกิจกรรมในระบบการค้าระหว่างประเทศร่วมกัน
2. รูปแบบในการสร้างความร่วมมือระหว่างกันของกลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจมี 4 รูปแบบ ประกอบด้วย 1) ความร่วมมือระดับพหุภาคี 2) ความร่วมมือระดับภูมิภาค 3) ความร่วมมือระดับทวิภาคี และ 4) ความร่วมมือในลักษณะฝ่ายเดียว
3. ความคิดในการรวมตัวเป็นกลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจเกิดขึ้นจากการที่ประเทศต่างๆ ต้องการสร้างความร่วมมือระหว่างกันเพื่อการบรรลุเป้าหมายทางด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการเสริมสร้างและรักษาผลประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจ การขยายขอบเขตทางการค้า และการลดหรือยกเลิกอุปสรรคทางการค้าต่างๆ ตลอดจนเพื่อจัดการเลือกปฏิบัติและการมีข้อตกลงในเรื่องการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ ทุน และปัจจัยการผลิตระหว่างประเทศ โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของกลุ่มเป็นหลัก

วัตถุประสงค์

เมื่อศึกษาตอนที่ 12.1 จบแล้ว นักศึกษาสามารถ

1. อธิบายความหมายของกลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจได้
2. อธิบายประเภทของกลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจได้
3. อธิบายความคิดในการรวมกลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจได้

เรื่องที่ 12.1.1

ความหมายและประเภทของกลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจ

กลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจ (economic bloc) คือกลุ่มของประเทศที่รวมตัวกันในรูปแบบการจัดทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีหรือจัดตั้งองค์กรเพื่อเข้าไปดำเนินกิจกรรมในระบบการค้าระหว่างประเทศร่วมกัน โดยกลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจสามารถจัดแบ่งตามจำนวนประเทศและรูปแบบในการสร้างความร่วมมือระหว่างกันได้เป็น 4 ประเภท¹ คือ

1. ความร่วมมือระดับพหุภาคี (multilateral cooperation)
2. ความร่วมมือระดับภูมิภาค (regional cooperation)
3. ความร่วมมือระดับทวิภาคี (bilateral cooperation)
4. ความร่วมมือในลักษณะฝ่ายเดียว (unilateral cooperation)

1. ความร่วมมือระดับพหุภาคี (multilateral cooperation)²

ความร่วมมือระดับพหุภาคีเป็นความร่วมมือระหว่างประเทศซึ่งมีจำนวนสมาชิกจำนวนมากมาทำสนธิสัญญาหรือข้อตกลงร่วมกัน เช่น การทำข้อตกลงทางการค้าภายใต้กฎระเบียบขององค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) การทำข้อตกลงความร่วมมือทางการเงินภายใต้กฎเกณฑ์ของธนาคารโลก (World Bank) และกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund: IMF) การทำข้อตกลงด้านความร่วมมือด้านทรัพย์สินทางปัญญาโลก และความร่วมมือทางเศรษฐกิจอื่นๆ เช่น องค์กรแรงงานระหว่างประเทศ องค์กรอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติและองค์การศุลกากรโลก

2. ความร่วมมือระดับภูมิภาค (regional cooperation)³

ความร่วมมือระดับภูมิภาคเป็นการรวมกลุ่มเศรษฐกิจที่มีภูมิภาคเดียวกัน หรือประเทศที่มีพื้นที่ติดต่อกัน เช่น สหภาพยุโรป (European Union: EU) สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of South East Asian Nations: ASEAN) เขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือ (North America Free Trade Area: NAFTA) วัตถุประสงค์ในการจัดทำสนธิสัญญา หรือข้อตกลงทางการค้าร่วมกันในกลุ่มประเทศสมาชิกในภูมิภาคเดียวกันหรือพื้นที่ใกล้เคียงกัน (regional cooperation) คือความมุ่งหวังให้เกิด

¹ Lisa L. Martin. (2015). "Introduction." in *The Oxford Handbook of the Political Economy of International Trade*. edited by Lisa L. Martin. New York: Oxford University Press, pp. 5-11.

² *Ibid.*, p.3.

³ *Ibid.*, p.4.

การลดอุปสรรคทางการค้าทั้งในรูปแบบภาษีและมิใช่ภาษี การแลกเปลี่ยนข้อมูลทางการค้าระหว่างประเทศสมาชิก เพื่อเป็นการเพิ่มโอกาสทางการค้า การลดต้นทุนทางการผลิตภายในกลุ่มประเทศสมาชิก⁴

ในบางตำราความร่วมมือระดับภูมิภาค (regional cooperation) จะใช้คำว่า “การรวมกลุ่มประเทศสมาชิกเพื่อจัดทำข้อตกลงทางการค้าร่วมกัน (economic/trade bloc)” ตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จ และมีอิทธิพลต่อเศรษฐกิจโลก เช่น เขตการค้าเสรีระหว่างประเทศแคนาดา-สหรัฐอเมริกา (Canada-U.S Free Trade Area) ซึ่งมีข้อตกลงร่วมกันในอุตสาหกรรมยานยนต์ (ค.ศ. 1965) สหภาพยุโรป (ค.ศ. 1993) เขตการค้าเสรีระหว่างสหรัฐอเมริกา แคนาดา และเม็กซิโก (NAFTA) (ค.ศ. 1994) เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การรวมกลุ่มประเทศสมาชิกในลักษณะมีข้อตกลงทางการค้าร่วมกันประสบปัญหาความล้มเหลวหลายต่อหลายครั้ง เนื่องจากการขาดความมุ่งมั่นของประเทศสมาชิกในการดำเนินการตามพันธสัญญาการเปิดเสรีการค้า และการไม่สามารถหาแหล่งทรัพยากรการผลิตได้ตามหลักการประหยัดต่อขนาด (economies of scale) หรือการได้เปรียบการผลิตสินค้าจำนวนมากเทียบกับต้นทุนการผลิตเฉลี่ยต่อหน่วยที่ต่ำลง

นอกจากนี้ ถ้าความร่วมมือระดับภูมิภาค (regional cooperation) มีวัตถุประสงค์ในทางตรงกันข้ามกับการส่งเสริมการค้าเสรี คือมุ่งให้เกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจแก่อีกประเทศหนึ่งโดยใช้มาตรการบีบบังคับผ่านนโยบายเศรษฐกิจ และนโยบายการค้า ซึ่งส่วนมากจะมีเรื่องการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ลักษณะความร่วมมือระดับภูมิภาคนี้จะถูกเรียกว่า “การรวมกลุ่มประเทศสมาชิกเพื่อปิดกั้นการค้า (trade blocks)” และมีผลกระทบทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงถ้าเกิดการปิดกั้นการค้ากับประเทศที่มีขนาดเศรษฐกิจเล็ก

ประเภทของการรวมกลุ่มประเทศสมาชิกเพื่อปิดกั้นการค้า มีดังต่อไปนี้

- 1) การห้ามส่งสินค้าออกไปยังประเทศที่ไม่เป็นมิตร (embargoes) เช่น อังกฤษดำเนินการห้ามส่งสินค้าออกไปยังจีนในประเภทสินค้าอาวุธร้ายแรง อาวุธยุทโธปกรณ์ เรือบรรทุกเครื่องบิน⁵
- 2) การคว่ำบาตรสินค้าโดยไม่ซื้อสินค้าจากประเทศใดประเทศหนึ่งที่ไม่เป็นมิตร (boycott) เช่น สหภาพยุโรปดำเนินการคว่ำบาตรซื้อสินค้าประเภทอุตสาหกรรมส่งออกอาหารทะเลจากประเทศไทย เมื่อพบว่าไทยมีปัญหาเรื่องการค้ามนุษย์ และการใช้แรงงานเด็ก⁶

⁴ ดูเพิ่มเติมใน John Whalley. (1998). “Why Do Countries Seek Regional Trade Agreements?.” in *The Regionalization of the World Economy* edited by Jeffrey A. Frankel. Chicago: University of Chicago Press, pp. 63-64.

⁵ Government of the United Kingdom. (2012). *Embargoes and sanctions on China*. Retrieved from <<https://www.gov.uk/guidance/arms-embargo-on-china>> Accessed on 1 October 2017.

⁶ “Thailand arrests 100 in seafood industry trafficking crackdown.” (2016). *Telegraph*, 2 February. Retrieved from <<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/asia/thailand/12135732/Thailand-arrests-100-in-seafood-industry-trafficking-crackdown.html>> Accessed on 1 October 2017.

3) **มาตรการลงโทษ (sanctions)** เพื่อกดดันให้บางประเทศยอมปฏิบัติตามข้อเรียกร้อง เช่น สหรัฐอเมริกามีมาตรการลงโทษซูดาน เพราะซูดานให้การสนับสนุนการก่อการร้าย (terrorism)⁷

ตัวอย่างการใช้มาตรการปิดกั้นการค้า เช่น ค.ศ. 1970 สหรัฐอเมริกาปฏิเสธการซื้อสินค้าจากอังกฤษเพื่อแสดงออกซึ่งการคัดค้านพระราชบัญญัติ (STAMP ACT) หรืออีกหลายกรณีที่การปิดกั้นการค้าในรูปแบบของการปฏิเสธการซื้อขายสินค้าถูกนำมาใช้ด้วยเหตุผลเรื่องอุดมการณ์ทางการเมืองที่ไม่ตรงกัน เช่น สหรัฐอเมริกาปฏิเสธการซื้อและขายสินค้าในหลายๆ ประเทศ เช่น คิวบา นิการา กัว เซอร์เบีย แอฟริกาใต้ และเกาหลีเหนือ เป็นต้น

ปัจจุบันความร่วมมือระดับภูมิภาคมีการกระจายตัวอยู่ในภูมิภาคต่างๆ เช่น สหภาพแอฟริกา (African Union: AU) ตลาดร่วมแอฟริกาตะวันออกและใต้ (Common Market for Eastern and Southern Africa: COMESA) กลุ่มประชาคมแอนเดียน (ANDEAN) กลุ่มตลาดร่วมอเมริกาใต้ตอนล่าง (Southern Cone Common Market หรือ Mercado Común del Sur: MERCOSUR) ประชาคมและตลาดร่วมแคริบเบียน (Caribbean Community and Common Market: CARICOM) ประชาคมเศรษฐกิจแห่งรัฐแอฟริกาตะวันตก (Economic Community of West African States: ECOWAS) เป็นต้น

นอกจากนี้ความร่วมมือระดับภูมิภาคได้ขยายความร่วมมือออกเป็นความร่วมมือทางเศรษฐกิจระดับอนุภูมิภาค (sub-regional cooperation) เช่น โครงการความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาค ลุ่มแม่น้ำโขง (Greater Mekong Sub-regional Economic Cooperation: GMS-EC) โครงการพัฒนาเขตเศรษฐกิจสามฝ่าย อินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย (Indonesia-Malaysia-Thailand Growth Triangle: IMT-GT) โครงการความริเริ่มแห่งอ่าวเบงกอลสำหรับความร่วมมือหลากหลายสาขาทางวิชาการและเศรษฐกิจ (Bay of Bengal Initiative for Multi-sectoral Technical and Economic Cooperation: BIMSTEC) โครงการยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิระวดี-เจ้าพระยา-แม่น้ำโขง (Ayeyawady-Chao Phraya-Mekong Economic Cooperation Strategy: ACMECS) เป็นต้น

3. ความร่วมมือระดับทวิภาคี (bilateral cooperation)⁸

ความร่วมมือระดับทวิภาคีเป็นความร่วมมือทางเศรษฐกิจโดยการจัดทำข้อตกลงสองฝ่ายในลักษณะต่างๆ เพื่อกำหนดเป้าหมายทางการค้า การขยายการค้า และการลงทุนระหว่างกัน โดยอาจมีลักษณะเป็นการจัดทำข้อตกลงสองฝ่ายในลักษณะกลุ่มประเทศต่อประเทศ (หรือกลุ่มประเทศ) เช่น เขตการค้าเสรีระหว่างกลุ่มประเทศอาเซียนกับจีน (ASEAN-China Free Trade Agreement) หรืออาจเป็นการจัดทำข้อตกลงสองฝ่ายในลักษณะประเทศต่อประเทศ เช่น การจัดทำความตกลงเขตการค้าเสรีระหว่างประเทศไทยกับออสเตรเลีย (Thailand-Australia Free Trade Agreement: TAFTA) การจัด

⁷ *US eases economic sanctions on Sudan.* (2017). Retrieved from <<https://www.theguardian.com/world/2017/oct/06/us-eases-sanctions-against-sudan-citing-improvements-on-human-rights>> Accessed on 1 October 2017.

⁸ Martin. *op. cit.*, p. 3.

ทำข้อตกลงเพื่อจัดตั้งคณะกรรมการร่วมทางการค้า (Joint Trade Committee: JTC) หรือคณะกรรมการร่วมทางเศรษฐกิจ (Joint Economic Committee: JEC) เช่น คณะกรรมการร่วมการค้า ระหว่างประเทศไทยและกัมพูชา คณะกรรมการร่วมทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศไทยและเยอรมนี เป็นต้น

4. ความร่วมมือในลักษณะฝ่ายเดียว (unilateral cooperation)⁹

ความร่วมมือในลักษณะฝ่ายเดียวเป็นความร่วมมือในลักษณะที่ประเทศหนึ่งมีลักษณะของความเป็นผู้ให้กับอีกประเทศหนึ่ง เช่น ประเทศพัฒนาแล้วให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร (Generalized System of Preferences: GSP) แก่ประเทศกำลังพัฒนา โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้ประเทศกำลังพัฒนาสามารถเพิ่มรายได้จากการส่งออก ส่งเสริมการพัฒนาระบบอุตสาหกรรม และการเพิ่มอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศกำลังพัฒนา

การให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร (GSP) เช่น สหภาพยุโรปให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรแก่สินค้าอุตสาหกรรมเกือบทุกรายการ แต่ไม่ให้สิทธิพิเศษดังกล่าวแก่สินค้าผลิตภัณฑ์ทางเกษตร ในขณะที่สหรัฐอเมริกาให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรแก่สินค้าเกษตรและสินค้าอุตสาหกรรมประมาณ 4,400 รายการ ยกเว้นสิ่งทอ และผลิตภัณฑ์สิ่งทอ รองเท้า เครื่องแก้ว เหล็กและผลิตภัณฑ์เหล็ก และผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียม รวมถึงสินค้าเกษตรต่างๆ ส่วนญี่ปุ่นให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรแก่สินค้าเกษตรและสินค้าอุตสาหกรรม แต่จะยกเว้นไม่ให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรแก่สินค้าที่เป็นผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร เป็นต้น

ตารางที่ 12.1 การให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรของสหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น

กลุ่มประเทศ/ประเทศ	ให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร (GSP)	ไม่ให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร (NO GSP)
สหภาพยุโรป (EU)	สินค้าอุตสาหกรรมเกือบทุกรายการ	สินค้าผลิตภัณฑ์ทางเกษตร
สหรัฐอเมริกา	สินค้าเกษตรและสินค้าอุตสาหกรรม ประมาณ 4,400 รายการ	สิ่งทอ และผลิตภัณฑ์สิ่งทอ รองเท้า เครื่องแก้ว เหล็กและผลิตภัณฑ์เหล็ก ผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียม สินค้าเกษตร
ญี่ปุ่น	สินค้าเกษตรและสินค้าอุตสาหกรรม	สินค้าผลิตภัณฑ์ทางเกษตร

ที่มา: สรุปโดยผู้แต่งจาก Amy M. Mason. (2004). "The Degeneralization of the Generalized System of Preferences (GSP): Questioning the Legitimacy of the US GSP." *Duke Law Journal* 54 (2), pp. 513-547.

⁹ *Ibid.*, p. 12.

กิจกรรม 12.1.1

กลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจคืออะไร มีกี่ประเภท อะไรบ้าง

แนวตอบกิจกรรม 12.1.1

กลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจคือกลุ่มของประเทศที่รวมตัวกันในรูปแบบการจัดทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีหรือจัดตั้งองค์กรเพื่อเข้าไปดำเนินกิจกรรมในระบบการค้าระหว่างประเทศร่วมกัน

กลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจสามารถจัดแบ่งตามจำนวนประเทศและรูปแบบในการสร้างความร่วมมือระหว่างกันได้เป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. กลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจที่เป็นความร่วมมือระดับพหุภาคี
2. กลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจที่เป็นความร่วมมือระดับภูมิภาค
3. กลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจที่เป็นความร่วมมือระดับทวีป
4. กลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจที่เป็นความร่วมมือในลักษณะฝ่ายเดียว

เรื่องที่ 12.1.2

ความคิดในการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ

ความคิดในการรวมตัวเป็นกลุ่มทางเศรษฐกิจเกิดจากการที่ประเทศต่างๆ ต้องการสร้างความร่วมมือระหว่างกันเพื่อการบรรลุเป้าหมายทางด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการเสริมสร้างและรักษาผลประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจ การขยายขอบเขตทางการค้า และการลดหรือยกเลิกอุปสรรคทางการค้าต่างๆ ทั้งในรูปแบบมาตรการทางภาษีศุลกากรและมาตรการที่ไม่ใช่ภาษีศุลกากร (Tariff and Non-Tariff Barriers) เช่น อัตราภาษีศุลกากร โควตา เป็นต้น ตลอดจนเพื่อขจัดการเลือกปฏิบัติ (discrimination) รวมทั้งการมีข้อตกลงที่สำคัญ เช่น การเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ ทุน และปัจจัยการผลิตระหว่างประเทศ โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของกลุ่มเดียวกันเสมอ¹⁰

แนวความคิดเกี่ยวกับการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจที่มีการนำมาใช้นั้นสามารถจำแนกตามระดับของความร่วมมือได้เป็น 6 แนวทาง คือ 1) เขตสิทธิพิเศษทางการค้า (Preferential Trade Areas: PTAs) 2) เขตการค้าเสรี (Free Trade Area: FTA) 3) สหภาพศุลกากร (Customs Unions) 4) ตลาดร่วม (Common Market) 5) สหภาพเศรษฐกิจ (Economic Unions) และ 6) สหภาพเหนือชาติ (Supra-national Union)

¹⁰ Yotam Margalit. (2012). "Lost in Globalization: International Economic Integration and the Sources of Popular Discontent." *International Studies Quarterly* 56 (3), pp. 484–500.

1. เขตสิทธิพิเศษทางการค้า (Preferential Trade Areas: PTAs)¹¹

เขตสิทธิพิเศษทางการค้าเกิดจากแนวคิดในการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในลักษณะที่ประเทศสมาชิกทำความตกลงในการลดภาษีศุลกากรหรือการยกเลิกอุปสรรคทางการค้าระหว่างกัน ซึ่งเป็นไปตามหลักการความตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้า (General Agreement on Tariffs and Trade: GATT) โดยความตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้าได้กำหนดข้อกำหนดที่สำคัญแก่ประเทศสมาชิก คือ การปฏิบัติแก่สินค้านำเข้าจากทุกประเทศเท่าเทียมกัน (Most Favored Nation Treatment: MFN)¹²

2. เขตการค้าเสรี (Free Trade Area: FTA)¹³

วัตถุประสงค์ในการจัดทำเขตการค้าเสรี (Free Trade Area: FTA) คือการลดอุปสรรคทางการค้าระหว่างกันให้เหลือน้อยที่สุด เพื่อให้เกิดการค้าเสรีระหว่างประเทศคู่สัญญา (free trade) เช่น การยกเลิกอุปสรรคทางการค้าทั้งที่เป็นภาษีศุลกากร และไม่ใช่อุปสรรคทางการค้าในสินค้าต่างๆ อย่างไรก็ตาม ประเทศสมาชิกยังคงจัดเก็บภาษีนำเข้ากับประเทศนอกกลุ่มในระดับที่แตกต่างกัน การจัดทำเขตการค้าเสรีนั้น สามารถจัดทำข้อตกลงทางการค้าระหว่างประเทศสมาชิก หรือระหว่างภูมิภาค ซึ่งสามารถจัดทำได้ 4 ระดับ คือ 1) แบบพหุภาคีในประเทศสมาชิกองค์การการค้าโลก (WTO) 2) แบบรวมกลุ่มทางภูมิภาค (Regional Integration) เช่น NAFTA 3) แบบทวิภาคี (Bilateral Agreement) เช่น ไทย-ออสเตรเลีย สหรัฐอเมริกา-สิงคโปร์ และ 4) แบบความร่วมมือในลักษณะฝ่ายเดียว (unilateral cooperation) เช่น โครงการให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรเป็นการทั่วไป (GSP) ที่ประเทศพัฒนาบางประเทศลดภาษีศุลกากรนำเข้าสินค้าบางชนิดที่นำเข้าจากประเทศกำลังพัฒนา

เขตการค้าเสรีที่สำคัญ เช่น สมาคมการค้าเสรียุโรป (European Free Trade Association: EFTA) สมาคมการค้าเสรีลาตินอเมริกา (Latin American Free Trade Association: LAFTA) สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of South East Asian Nations: ASEAN) ความตกลงการค้าเสรีอเมริกาเหนือ (North American Free Trade Agreement: NAFTA) เป็นต้น

¹¹ E. Mansfield and R. Bronson. (1997). "Alliances, Preferential Trading Arrangements, and International Trade." *American Political Science Review* 91 (1), pp. 94-107.

¹² การปฏิบัติแก่สินค้านำเข้าจากทุกประเทศเท่าเทียมกัน หมายถึง การเรียกเก็บภาษีศุลกากร และเก็บค่าธรรมเนียมในการนำเข้าใดๆ จากประเทศสมาชิกทุกประเทศในอัตราเดียวกัน หรือการปฏิบัติแก่สินค้านำเข้าจากทุกประเทศเท่าเทียมกัน ซึ่งเป็นการส่งเสริมการเข้ามาตราการค้าระหว่างประเทศโดยไม่เลือกปฏิบัติ (Nondiscrimination) เช่น การที่ประเทศที่เป็นคู่สัญญาเมื่อได้ให้สิทธิประโยชน์อย่างดีที่สุดแก่ประเทศหนึ่งประเทศใด ก็ต้องให้สิทธิประโยชน์เช่นนั้นแก่ประเทศที่เป็นคู่สัญญาอื่นด้วย (ดูเพิ่มเติมใน Joanne Gowa and Raymond Hicks. (2012). "The most-favored nation rule in principle and practice: Discrimination in the GATT." *Review of International Organization* 7, pp. 247-266.

¹³ Daniel Yuichi Kono. (2002). "Are Free Trade Areas Good for Multilateralism? Evidence from the European Free Trade Association." *International Studies Quarterly* 46, pp. 507-527.

ตารางที่ 12.2 ตัวอย่างเขตการค้าเสรี (FTA) ที่น่าสนใจ

ปีที่ก่อตั้ง	เขตการค้าเสรี (FTA)	สมาชิก	วัตถุประสงค์
1960	สมาคมการค้าเสรียุโรป (European Free Trade Association: EFTA)	ไอซ์แลนด์ สวีตเซอร์แลนด์ นอร์เวย์ ลิกเตนสไตน์	เป็นการรวมกลุ่มเพื่อขยายพันธมิตรทางการค้าและแหล่งทรัพยากรการผลิต โดยทั่วไป EFTA คือกลุ่มประเทศที่มีศักยภาพทางการแข่งขันทางเศรษฐกิจสูง โดยเฉพาะภาคบริการ เช่น ภาคการเงิน ภาคประกันภัย และภาคโทรคมนาคม รวมทั้งเป็นกลุ่มประเทศที่มีความชำนาญในการผลิตอุตสาหกรรมหนัก และอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง เช่น อุตสาหกรรมเครื่องจักรกล
1960	สมาคมการค้าเสรีลาตินอเมริกา (Latin American Free Trade Association: LAFTA)	อาร์เจนตินา บราซิล ชิลี เม็กซิโก ปารากวัย เปรู อูรุกวัย โคลัมเบีย เอกวาดอร์ โบลิเวีย เวเนซุเอลา ปานามา และคิวบา	เป็นการรวมกลุ่มเพื่อการค้าเสรี ขจัดปัญหาทางการค้า สนับสนุนการค้าระหว่างประเทศสมาชิก และการดึงดูดการลงทุน อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่ LAFTA เผชิญ คือขนาดของเศรษฐกิจในประเทศสมาชิกที่แตกต่างกัน
1976	สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of South East Asian Nations: ASEAN)	กัมพูชา ไทย บรูไน พม่า ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย ลาว เวียดนาม สิงคโปร์ และ อินโดนีเซีย	เป็นการรวมกลุ่มเพื่อร่วมมือพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมในกลุ่มประเทศสมาชิก อย่างไรก็ตาม ปัญหาของ ASEAN คือ การกำหนดยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจและภาวะผู้นำ
1994	ความตกลงการค้าเสรีอเมริกาเหนือ (North American Free Trade Agreement: NAFTA)	สหรัฐอเมริกา แคนาดา และเม็กซิโก	เป็นการรวมกลุ่มเพื่อร่วมมือกันแสวงหาตลาดส่งออก และลดต้นทุนการผลิตสินค้า

ที่มา: สรุปโดยผู้แต่งจาก Gordon M. Gough and Sivakumar Venkataramany. (2006). "Regional Economic Cooperation." *International Business & Economics Research Journal* 5(2) pp. 49-60.

3. สหภาพศุลกากร (Customs Unions)¹⁴

สหภาพศุลกากรเป็นการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจที่มีรูปแบบการค้าเสรี โดยประเทศสมาชิกจะทำการยกเลิกการจัดเก็บภาษีศุลกากรระหว่างกัน และกำหนดอัตราภาษีนำเข้าจากประเทศนอกกลุ่มสมาชิกในอัตราเดียวกัน (common external tariff) เช่น ประชาคมเศรษฐกิจยุโรป (European Economic Community: EEC) จนกระทั่งยุบไปใน ค.ศ. 1992

4. ตลาดร่วม (Common Market)¹⁵

เป็นการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจที่สามารถเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิตทั้งหมดได้อย่างเสรี รวมทั้งมีการยกเลิกอุปสรรคทั้งด้านภาษีศุลกากร และที่ไม่ใช่ภาษีศุลกากร เช่น หลัง ค.ศ. 1992 ประชาคมเศรษฐกิจยุโรป (EEC) ได้รวมเป็นยุโรปตลาดเดียว (Single Market) ให้มีความสำคัญกับนโยบายการค้า และให้มีการเคลื่อนย้ายการผลิต (factor of production) 4 ประการอย่างเสรี ได้แก่ 1) บุคคล 2) สินค้า 3) การบริการ และ 4) ทูน

5. สหภาพเศรษฐกิจ (Economic Unions)¹⁶

สหภาพเศรษฐกิจเป็นแนวคิดในการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจที่ประเทศสมาชิกจะมีนโยบายทางเศรษฐกิจ นโยบายการเงิน และนโยบายการคลัง รวมถึงนโยบายการแข่งขัน และนโยบายอุตสาหกรรมเดียวกัน เช่น การร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศเบลเยียมและลักเซมเบิร์กใน ค.ศ. 1921 (Belgium-Luxembourg Economic Union: BLEU) ซึ่งมีหลักการใช้ระบบการเงินและการค้าร่วมกัน

6. สหภาพเหนือชาติ (Supranational Union)¹⁷

สหภาพเหนือชาติเป็นเป้าหมายสูงสุดของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ เนื่องจากเป็นแนวคิดในการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจที่มุ่งหวังให้เกิดการรวมกลุ่มในทุกๆ ด้าน เช่น การเงิน การค้า การทหาร และการอยู่ภายใต้รัฐบาลร่วมเดียวกัน ซึ่งขณะนี้ยังไม่มีกรรวมกลุ่มของประเทศใดๆ กล่าวไปถึงเป้าหมายของการรวมกลุ่มเช่นนี้อย่างสมบูรณ์

¹⁴ Arvind Panagariya and Ronald Findlay. (1996). "A Political Economy Analysis of Free Trade Areas and Customs Unions." in *The Political Economy of Trade Policy: Papers in Honor of Jagdish Bhagwati*. edited by Robert Feenstra, Gene Grossman, and Douglas Irwin, Cambridge, MA: MIT Press. pp. 265-288.

¹⁵ Manfred Elsig and Cedric Dupont. (2012). "European Union Meets South Korea: Bureaucratic Interests, Exporter Discrimination and the Negotiations of Trade Agreements." *Journal of Common Market Studies* 50 (3), pp. 492-507.

¹⁶ Mansfield, Edward D., and Helen V. Milner. (2012). *Votes, Vetoes, and the Political Economy of International Trade Agreements*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

¹⁷ Sandholz, Wayne, and Alec Stone Sweet, eds. (1998). *European Integration and Supranational Governance*. Oxford: Oxford University Press.

กิจกรรม 12.1.2

ความคิดเกี่ยวกับการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจมีกี่แนวทาง อะไรบ้าง

แนวตอบกิจกรรม 12.1.2

ความคิดเกี่ยวกับการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจแบ่งตามระดับของความร่วมมือนำได้เป็น 6 แนวทาง ดังนี้

1) เขตสิทธิพิเศษทางการค้า 2) เขตการค้าเสรี 3) สหภาพศุลกากร 4) ตลาดร่วม 5) สหภาพเศรษฐกิจ และ 6) สหภาพเหนือชาติ

ตอนที่ 12.2

กลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจแบบภูมิภาค

โปรดอ่านหัวเรื่อง แนวคิด และวัตถุประสงค์ของตอนที่ 12.2 แล้วจึงศึกษารายละเอียดต่อไป

หัวเรื่อง

- 12.2.1 กลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจในยุโรป
- 12.2.2 กลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจในทวีปอเมริกา
- 12.2.3 กลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจในแอฟริกา
- 12.2.4 กลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจในเอเชีย

แนวคิด

1. กลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจที่สำคัญในยุโรป ได้แก่ สหภาพยุโรป สมาคมการค้าเสรียุโรป เขตเศรษฐกิจยุโรป เขตการค้าเสรียุโรปกลาง และกลุ่มประเทศเครือรัฐเอกราช
2. กลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจในทวีปอเมริกามีตัวอย่างที่น่าสนใจ ได้แก่ เขตการค้าเสรีแห่งทวีปอเมริกา เขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือ สมาคมการค้าเสรีแห่งลาตินอเมริกา ตลาดร่วมอเมริกาใต้ตอนล่าง ประชาคมแอนดีน ประชาคมแคริบเบียน กลุ่มตลาดร่วมอเมริกากลาง และกลุ่มสามประเทศ
3. กลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจในทวีปแอฟริกาที่มีบทบาทสำคัญ ได้แก่ สหภาพแอฟริกา ภูมิภาคแอฟริกาใต้ซาราร่า สหภาพศุลกากรแห่งแอฟริกาตอนใต้ ประชาคมเพื่อการพัฒนาแอฟริกาตอนใต้ ประชาคมเศรษฐกิจแอฟริกา ประชาคมเศรษฐกิจแห่งรัฐตะวันตก ประชาคมเศรษฐกิจประเทศทะเลสาบใหญ่ และตลาดร่วมแอฟริกาตะวันออกและใต้
4. กลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจที่สำคัญในเอเชียประกอบด้วย ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในเอเชีย-แปซิฟิก สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สหรัฐอาหรับมาเกริบ คณะมนตรีความร่วมมือรัฐอ่าวอาหรับ และสมาคมความร่วมมือแห่งภูมิภาคเอเชียใต้

วัตถุประสงค์

เมื่อศึกษาตอนที่ 12.2 จบแล้ว นักศึกษาสามารถ

1. อธิบายเกี่ยวกับกลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจในยุโรปได้
2. อธิบายเกี่ยวกับกลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจในทวีปอเมริกาได้
3. อธิบายเกี่ยวกับกลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจในแอฟริกาได้
4. อธิบายเกี่ยวกับกลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจในเอเชียได้

เรื่องที่ 12.2.1

กลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจในยุโรป

ยุโรปเป็นภูมิภาคที่มีขนาดพื้นที่ไม่ใหญ่แต่มีประชากรหนาแน่นเป็นอันดับที่ 3 (รองจากเอเชียและแอฟริกา)¹⁸ และเป็นภูมิภาคที่เคยมีรายได้ประชาชาติต่อหัวประชากรสูงที่สุดในโลกในช่วง ค.ศ. 1990–ค.ศ. 2010 ก่อนที่จะตกลงมาอยู่ในอันดับที่ 3 ในช่วงหลังจากนั้น¹⁹ นอกจากนี้ ยุโรปนับเป็นต้นแบบของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจแบบภูมิภาคสำหรับประเทศในภูมิภาคอื่นๆ ในเรื่องที่ 12.2.1 นี้จะได้นำเสนอตัวอย่างกลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจที่สำคัญในยุโรป 5 กลุ่ม²⁰ ได้แก่ สหภาพยุโรป สมาคมการค้าเสรียุโรป เขตเศรษฐกิจยุโรป เขตการค้าเสรียุโรปกลาง และกลุ่มประเทศเครือรัฐเอกราช กลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจเหล่านี้มีประวัติความเป็นมา พัฒนาการ ความสัมพันธ์ระหว่างกัน และมีบทบาทสำคัญทั้งต่อภายในภูมิภาคของตนเองและต่อเศรษฐกิจและการเมืองโลก

1. สหภาพยุโรป (European Union: EU)

สหภาพยุโรปเป็นกลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจที่สำคัญมากที่สุดในยุโรป มีบทบาทสำคัญต่อทิศทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมระดับโลก และเป็นกลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาการรวมกลุ่มประเทศทั้งแนวกว้าง คือการขยายประเทศสมาชิกจาก 6 ประเทศในยุโรปตะวันตกมาเป็น 28 ประเทศทั้งยุโรปตะวันตกและตะวันออกในปัจจุบัน²¹ และการพัฒนาในแนวลึกโดยยกระดับการรวมกลุ่มจากขั้นตอนสหภาพศุลกากรจนถึงระดับสหภาพเศรษฐกิจ

ในด้านเศรษฐกิจ สหภาพยุโรปมีรายได้ประชาชาติ (GDP) สูงที่สุดในโลก เป็นตลาดสินค้าและบริการ เป็นตลาดการเงิน และเป็นผู้ลงทุนในต่างประเทศที่สำคัญ รวมทั้งมีบริษัทข้ามชาติระดับโลก (MNCs) อยู่ในสหภาพยุโรปเป็นจำนวนมากที่สุด นอกจากนี้ สหภาพยุโรปมีสถานะทางกฎหมายอย่าง

¹⁸ United Nations. (2017). *World Population Prospects 2017*. Retrieved from <<https://esa.un.org/unpd/wpp/DataQuery/>> accessed on 1 October 2017.

¹⁹ International Monetary Fund. (2017). *World Economic Outlook Database*. Retrieved from <<https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2017/01/weodata/index.aspx>> accessed on 1 October 2017.

²⁰ สรุปและเรียบเรียงจาก Caroline Freund, Emanuel Ornelas. (2010). "Regional trade agreements." *Policy Research working paper; no. WPS 5314*. Washington, DC: World Bank; Jeffrey A. Frankel. (1997). *Regional Trading Blocs in the World Economic System*. New York. Columbia University Press, pp. 250–252; World Bank. (2000). *Trade Blocs*. Oxford: Oxford University Press.

²¹ European Union. (2017)a. *The 28 Member Countries of the EU*. Retrieved from <https://europa.eu/european-union/about-eu/countries_en#28members> Accessed on 1 October 2017.

สมบูรณ์ สามารถจัดทำความตกลงกับต่างประเทศเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาระหว่างประเทศ และเป็นสมาชิกองค์การระหว่างประเทศได้²²

สหภาพยุโรปมีวิวัฒนาการอย่างยาวนาน เริ่มต้นจากประเด็นข้อขัดแย้งทางการเมืองและการแก่งแย่งทรัพยากรธรรมชาติในกลุ่มประเทศยุโรป เช่น เบลเยี่ยมและดัตช์ การหลีกเลี่ยงความขัดแย้งนำไปสู่ความร่วมมือระหว่างฝรั่งเศสและอังกฤษที่ได้จัดทำข้อเสนอสิทธิพิเศษทางการค้า และความพยายามในการจำกัดอุปสรรคทางภาษีก่อนสงครามโลกครั้งที่ 1²³ ต่อมาประเทศต่างๆ ได้แก่ เบลเยี่ยม เนเธอร์แลนด์ ลักเซมเบิร์ก ฝรั่งเศส เยอรมนี และอิตาลี จึงมีแนวคิดในการร่วมกันก่อตั้ง “ประชาคมถ่านหิน และเหล็กกล้ายุโรป (European Coal and Steel Community: ECSC)” ขึ้นในช่วง ค.ศ. 1950-1952²⁴ โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดสรรทรัพยากรถ่านหินและเหล็กกล้าเท่านั้น ต่อมาใน ค.ศ. 1957 มีการพัฒนาข้อตกลงใน “สนธิสัญญารุงโรม” (Treaty of Rome) มาเป็น “ประชาคมเศรษฐกิจยุโรป (European Economic Community: EEC)”²⁵ วัตถุประสงค์คือเพื่อพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศในยุโรป ลดอุปสรรคทางการค้า การเคลื่อนย้ายปัจจัยทางการผลิต เช่น แรงงาน เงิน สินค้า การบริการอย่างเสรี²⁶ จนกระทั่งใน ค.ศ. 1960 ได้มีการจัดตั้งสมาคมการค้าเสรียุโรป (European Free Trade Association: EFTA) ขึ้น โดยเป็นการรวมกลุ่มประเทศสมาชิกในยุโรป เช่น ไอร์แลนด์ ลิกเตนสไตน์ นอร์เวย์ และสวิตเซอร์แลนด์ เพื่อจัดทำสนธิสัญญาหรือข้อตกลงทางการค้าร่วมกัน (Trade Bloc) รวมทั้งการกำหนดเป้าหมายเพื่อเป็นสหภาพศุลกากร (Customs Unions) และใน ค.ศ. 1969 ได้มีจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้นจากการเข้าร่วมของสหราชอาณาจักร ไอร์แลนด์ เดนมาร์ก กรีซ สเปน และโปรตุเกส²⁷

ตั้งแต่ ค.ศ. 1970 เป็นต้นมาประชาคมเศรษฐกิจยุโรปได้ปรับปรุงข้อตกลงทางการค้าและลดอุปสรรคที่กีดกันทางการค้า²⁸ ค.ศ. 1973 เดนมาร์ก ไอร์แลนด์ และอังกฤษได้เข้าร่วมกลุ่ม²⁹ จนเมื่อ ค.ศ. 1978 ประชาคมเศรษฐกิจยุโรปได้พัฒนามาเป็น “ประชาคมยุโรป (European Community: EC)”³⁰ จากนั้นกรีซเข้าร่วมเป็นสมาชิกประชาคมยุโรปใน ค.ศ. 1981 ตามมาด้วยโปรตุเกสและสเปนใน ค.ศ. 1986³¹ ใน ค.ศ. 1987 มีการจัดทำพระราชบัญญัติยุโรปเดี่ยว (Single European Act) ซึ่งเป็นสนธิสัญญาในการจัดอุปสรรคที่กีดขวางกิจกรรมค้าทั้งที่เป็นภาษีศุลกากรและไม่ใช่อัตราศุลกากรทั้งหมด เช่น การเคลื่อนย้าย

²² European Union. (2017)b. *The Economy*. Retrieved from <https://europa.eu/european-union/about-eu/figures/economy_en> Accessed on 1 October 2017.

²³ European Union. (2017)d. *The History of the European Union*. Retrieved from <https://europa.eu/european-union/about-eu/history_en> Accessed on 1 October 2017.

²⁴ *Ibid.*

²⁵ *Ibid.*

²⁶ *Ibid.*

²⁷ *Ibid.*

²⁸ *Ibid.*

²⁹ *Ibid.*

³⁰ *Ibid.*

³¹ *Ibid.*

สินค้า แรงงาน และทุนโดยมีการจัดทำ (Single passport) สำหรับแรงงานและทุนให้เสรีขึ้นก่อน ค.ศ. 1992³²

ค.ศ. 1992 ประเทศสมาชิกได้ร่วมกันลงนามในสนธิสัญญาว่าด้วยการรวมตัวเป็นสหภาพยุโรป (Treaty of the European Union) หรือสนธิสัญญา มาสทริชท์ (Maastricht Treaty) ณ ประเทศ เนเธอร์แลนด์³³ ซึ่งเป็นสนธิสัญญาที่กำหนดแนวทางการรวมตัวให้ยุโรปเป็นตลาดหนึ่งเดียว (Single European Market: SEM) หรือเรียกว่าเป็นพระราชบัญญัติยุโรปเดียว (Single European Act)³⁴ ค.ศ. 1993 ได้มีการพัฒนาการรวมกลุ่มเศรษฐกิจเป็นสหภาพยุโรป (European Union: EU) ครอบคลุมความร่วมมือทั้งทางด้านการเงิน การเมือง และการทหาร ต่อมา ค.ศ. 1995 ออสเตรีย สวีเดน และฟินแลนด์³⁵ ได้เข้าเป็นสมาชิกสหภาพยุโรป ค.ศ. 2004 ได้รับประเทศได้รับสมาชิกเพิ่มอีก 10 ประเทศ คือ สาธารณรัฐ เช็ก เอสโตเนีย ฮังการี ลัตเวีย ลิทัวเนีย โปแลนด์ สโลวาเนีย สโลวาเกีย ไชปรัส และมอลตา³⁶ ใน ค.ศ. 2007 มีสมาชิกเพิ่มอีก 2 ประเทศคือ โรมาเนียและบัลแกเรีย³⁷ ค.ศ. 2013 มีสมาชิกเพิ่มเติมคือ โครเอเชีย ทำให้สมาชิกสหภาพยุโรปมีทั้งหมด 28 ประเทศ³⁸

วัตถุประสงค์ในการรวมตัวของสหภาพยุโรปคือ การเป็นหนึ่งเดียว มีนโยบายเดียวกัน ทั้งนโยบาย การเมือง การต่างประเทศ เศรษฐกิจ การเงิน และสังคม นอกจากนี้การเป็นหนึ่งเดียวของยุโรปตามกฎหมายยุโรปเดียวทำให้สามารถเคลื่อนย้ายประชากร แรงงาน สินค้าบริการ และเงินทุนได้อย่างเสรีโดยไม่มีอุปสรรคในเรื่องต่าง ๆ³⁹

³² *Ibid.*

³³ *Ibid.*

³⁴ ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน CIVITAS. (2015). *Single European Act*. Retrieved from <http://civitas.org.uk/content/files/TR.2.SEA_.pdf> Accessed on 1 October 2017.

³⁵ Edward Whitfield. (2015). *The 1995 enlargement of the European Union: The accession of Finland and Sweden*. Retrieved from <[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/563509/EPRS_STU\(2015\)563509_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/563509/EPRS_STU(2015)563509_EN.pdf)> Accessed on 1 October 2017.

³⁶ European Union. (2017)d. *op. cit.*

³⁷ *Ibid.*

³⁸ *Ibid.*

³⁹ European Union. (2017)c. *The EU in brief*. Retrieved from <https://europa.eu/european-union/about-eu/eu-in-brief_en> Accessed on 1 October 2017.

ตารางที่ 12.3 สาระสำคัญของสนธิสัญญาว่าด้วยการรวมตัวเป็นสหภาพยุโรป (EU)

รูปแบบการรวมตัว	สาระสำคัญ
1. สหภาพทางเศรษฐกิจ (Economic Union)	การเป็นสหภาพทางเศรษฐกิจ โดยประเทศสมาชิกมีการปรับประสานนโยบายทางเศรษฐกิจ ลดความแตกต่างในด้านค่าเงินของแต่ละประเทศ สร้างเสถียรภาพด้านราคา ดำเนินนโยบายการเงินการคลังอย่างมีประสิทธิภาพ และรักษาระดับดุลการชำระเงินให้เหมาะสม
2. สหภาพทางการเงิน (Monetary Union)	การเป็นสหภาพทางการเงิน โดยมีการจัดตั้งเงินสกุลเดียว (single currency) โดยใช้เงินสกุลยูโร (Euro zone) ขึ้นมาใช้ในประเทศสมาชิกภายใน ค.ศ. 1999 ยกเว้นประเทศที่ไม่พร้อมเข้าสู่อการใช้เงินสกุลเดียว ปัจจุบันมี 17 ประเทศที่ใช้เงินสกุลยูโร ได้แก่ ออสเตรีย เบลเยียม ฟินแลนด์ ฝรั่งเศส เยอรมนี กรีซ ไอร์แลนด์ อิตาลี ลักเซมเบิร์ก เนเธอร์แลนด์ โปรตุเกส สเปน สโลวีเนีย ไชปรัส มอลตา สโลวาเกีย และเอสโตเนีย
3. สหภาพทางการเมือง (Political Union)	การเป็นสหภาพทางการเมือง มีส่วนประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ 1. การประสานนโยบายต่างประเทศของประเทศสมาชิก 2. การประสานนโยบายด้านความมั่นคง และการทหาร และ 3. การขยายขอบเขตอำนาจของสหภาพฯ ออกไปในด้านกิจการภายใน

ที่มา: สรุปโดยผู้แต่งจาก Whitfield. (2015). *op. cit.*, pp. 22-23.

2. สมาคมการค้าเสรียุโรป (European Free Trade Association: EFTA)

สมาคมการค้าเสรียุโรปก่อตั้งเมื่อ ค.ศ. 1960 ปัจจุบันมีสมาชิกทั้งหมด 4 ประเทศคือ ไอร์แลนด์ ลิกเตนสไตน์ นอร์เวย์ และสวิตเซอร์แลนด์ เป็นกลุ่มประเทศที่มีศักยภาพทางการแข่งขันทางเศรษฐกิจสูง⁴⁰ จุดประสงค์หลักของสมาคมการค้าเสรียุโรปคือการเปิดเสรีทางการค้า การเคลื่อนย้ายสินค้าโดยเสรี มีภาคบริการเป็นส่วนสำคัญของเศรษฐกิจ เช่น การเงิน สาขาประกันภัย และโทรคมนาคม⁴¹

สมาคมการค้าเสรียุโรปมีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจอย่างใกล้ชิดกับสหภาพยุโรป⁴² มุ่งเน้นการเสริมสร้างและขยายเครือข่ายพันธมิตรทางเศรษฐกิจในทุกภูมิภาค อาทิ ค.ศ. 2003 ขยายพันธมิตรไปยังภูมิภาคอื่นๆ โดยการจัดตั้งเขตการค้าเสรีกับประเทศแคนาดา ชิลี โคลัมเบีย โครเอเชีย อียิปต์ อิสราเอล จอร์แดน เลบานอน มาเซโดเนีย เม็กซิโก โมร็อกโก ปาเลสไตน์ บอตสวานา เลโซโท นามิเบีย แอฟริกาใต้ สวาซิแลนด์ เกาหลีใต้ ตูนิเซีย ตุรกี และสิงคโปร์⁴³

⁴⁰ กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. ม.ป.ป. “ความตกลงการค้าเสรีไทย-สมาคมการค้าเสรีแห่งยุโรป.” น. 3. สืบค้นจาก <http://www.thaifita.com/ThaiFTA/Portals/0/FACTBOOK_EFTA.pdf> เข้าถึงเมื่อ 1 ตุลาคม 2560.

⁴¹ เฟ็งอ้วง, น. 3-4.

⁴² เฟ็งอ้วง, น. 4-5.

⁴³ เฟ็งอ้วง, น. 5-6.

3. เขตเศรษฐกิจยุโรป (European Economic Area: EEA)⁴⁴

เขตเศรษฐกิจยุโรปเริ่มมีการดำเนินการเมื่อ ค.ศ. 1994 โดยสมาชิกของเขตเศรษฐกิจยุโรปสามารถเข้าร่วมเป็นตลาดร่วม (Common Market) กับสมาชิกสหภาพยุโรปได้ เขตเศรษฐกิจยุโรปให้ความสำคัญกับเสรีภาพของตลาดภายในโดยมุ่งเน้นไปที่ 4 ประเด็น (เสาหลัก) ได้แก่ เสรีภาพในการเคลื่อนย้ายสินค้า เสรีภาพในการเคลื่อนย้ายผู้คน เสรีภาพในการเคลื่อนย้ายบริการ และเสรีภาพในการเคลื่อนย้ายทุน

4. เขตการค้าเสรียุโรปกลาง (Central European Free Trade Area: CEFTA)

เขตการค้าเสรียุโรปกลางเป็นข้อตกลงเพื่อส่งเสริมการค้าเสรีระหว่างประเทศสมาชิกในยุโรปกลาง ก่อตั้งโดยกลุ่มประเทศ Visegrad 4 คือสาธารณรัฐเช็ก สาธารณรัฐสโลวัก ฮังการี โปแลนด์⁴⁵ และเมื่อกลุ่มประเทศ Visegrad 4 เป็นสมาชิกสหภาพยุโรปในปลาย ค.ศ. 1992 ก็ได้บูรณาการเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศตนเพื่อให้สอดคล้องกับประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปอื่น ๆ⁴⁶ และมีการเพิ่มเติมข้อกำหนดว่าประเทศสมาชิกใหม่ของเขตการค้าเสรียุโรปกลางจะต้องเป็นสมาชิกสหภาพยุโรป⁴⁷

เขตการค้าเสรียุโรปกลาง มีการขยายความร่วมมือโดยรับประเทศสมาชิกใหม่เพิ่มเติม ได้แก่ ประเทศสโลวีเนีย (ค.ศ. 1995) ประเทศบัลแกเรีย และโรมาเนีย (ค.ศ. 1996) รวมทั้งมีการขยายเป้าหมายทางเศรษฐกิจให้กว้างขวางขึ้น อย่างไรก็ตาม เขตการค้าเสรียุโรปกลางจะครอบคลุมการทำสนธิสัญญาความร่วมมือเฉพาะในเรื่องวัตถุประสงค์สำหรับการผลิต และการผลิตสินค้า ยกเว้นสินค้าประเภทเกษตรกรรม ซึ่งเป็นสินค้าที่มีปริมาณการซื้อขายกว่าหนึ่งในสามของภูมิภาคนี้⁴⁸

5. กลุ่มประเทศเครือรัฐเอกราช (Commonwealth of Independent States: CIS)

การล่มสลายของสหภาพโซเวียตใน ค.ศ. 1991 ส่งผลให้เกิดผลกระทบต่อเศรษฐกิจ เกิดภาวะเศรษฐกิจชะงักในประเทศที่เป็นสหพันธรัฐ ดังนั้น ค.ศ. 1993 จึงมีความพยายามในการรวมกลุ่มเศรษฐกิจ การจัดเขตการค้าเสรี และการใช้เงินสกุลเดียวกัน อย่างไรก็ตาม ความพยายามนี้ไม่ประสบความสำเร็จบางประเทศ เช่น คาซัคสถาน และเตอร์กีสถานยังคงใช้เงินสกุลของตนเอง⁴⁹ ค.ศ. 1995 มีความพยายามในความร่วมมือทางเศรษฐกิจอีกครั้ง เมื่อรัสเซีย เบลารุส และคาซัคสถาน ตกลงร่วมกันจัดตั้งสหภาพ-

⁴⁴ Europe Union. (2016). *European Economic Area (EEA)*. Retrieved from < [https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage_th/348/European%20Economic%20Area%20\(EEA\)](https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage_th/348/European%20Economic%20Area%20(EEA))> Accessed on 1 October 2017.

⁴⁵ Visegrad Group. (2017)a. *About the Visegrad Group*. Retrieved from <<http://www.visegradgroup.eu/about>> Accessed on 1 October 2017.

⁴⁶ Visegrad Group. (2017)b. *History of the Visegrad Group*. Retrieved from <<http://www.visegradgroup.eu/about/history>> Accessed on 1 October 2017.

⁴⁷ *Ibid.*

⁴⁸ Visegrad Group. (2017)b. *Cooperation*. Retrieved from < [visegradgroup.eu/about/cooperation](http://www.visegradgroup.eu/about/cooperation)> Accessed on 1 October 2017.

⁴⁹ Frankel, *op. cit.*, p. 255.

ศุลกากร (Customs Unions) รวมทั้งประเทศอื่นๆ เช่น อาร์เมเนีย อาเซอร์ไบจาน คีร์กีซสถาน มอลโดวา ทาจิกิสถาน ยูเครน และอุซเบกิสถาน⁵⁰ ซึ่งเรียกรวมกลุ่มประเทศเครือรัฐเอกราช⁵¹ ซึ่งถือว่าเป็นตลาดเกิดใหม่ ในเวทีการค้าโลกที่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรทางธรรมชาติ เช่น น้ำมันดิบ ก๊าซธรรมชาติ ถ่านหิน ป่าไม้ เหล็ก และแร่โลหะ เป็นต้น

กิจกรรม 12.2.1

วัตถุประสงค์ในการรวมตัวของสหภาพยุโรปคืออะไร

แนวตอบกิจกรรม 12.2.1

วัตถุประสงค์ในการรวมตัวของสหภาพยุโรปคือการเป็นหนึ่งเดียว มีนโยบายเดียวกัน ทั้งนโยบาย การเมือง การต่างประเทศ เศรษฐกิจ การเงิน และสังคม นอกจากนี้ การเป็นหนึ่งเดียวของยุโรปตาม กฎหมายยุโรปเดี่ยวยังมุ่งทำให้สามารถเคลื่อนย้ายประชากร แรงงาน สินค้าบริการ และเงินทุนได้อย่างเสรี ในกลุ่มประเทศโดยไม่มีอุปสรรคใดๆ

⁵⁰ กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. (2554). *ประสิทธิภาพและเส้นทางการขนส่งของกลุ่มประเทศเครือรัฐเอกราช*. สืบค้นจาก <http://www.thaifta.com/ThaiFTA/Portals/0/cis_feb54.pdf> เข้าถึงเมื่อ 1 ตุลาคม 2560.

⁵¹ Frankel, *op. cit.*, p. 256.

เรื่องที่ 12.2.2

กลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจในทวีปอเมริกา

ทวีปอเมริกาหากนับรวมทั้งดินแดนที่เป็นอเมริกาเหนือ อเมริกากลาง และอเมริกาใต้ นับเป็นภูมิภาคที่กว้างใหญ่ไพศาล มีประชากรหนาแน่น และมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจโลก อย่างไรก็ตาม การรวมตัวกันเป็นกลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจของประเทศต่างๆ ในทวีปอเมริกาปรากฏผลลัพธ์ทั้งที่อาจกล่าวได้ว่าประสบความสำเร็จและที่ยังเผชิญกับปัญหาในการพิทักษ์ผลประโยชน์ของสมาชิกและทำให้การรวมกลุ่มบรรลุตามเป้าหมาย กลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจในทวีปอเมริกาที่สำคัญประกอบด้วย เขตการค้าเสรีแห่งทวีปอเมริกา เขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือ สมาคมการค้าเสรีแห่งลาตินอเมริกา ตลาดร่วมอเมริกาใต้ ดอนล่ง ประชาคมแอนดีน ประชาคมแคริบเบียน กลุ่มตลาดร่วมอเมริกากลาง กลุ่มสามประเทศ และกลุ่มพันธมิตรแปซิฟิก

1. เขตการค้าเสรีแห่งทวีปอเมริกา (Free Trade Area of the Americas: FTAA)

เขตการค้าเสรีแห่งทวีปอเมริกาประกอบไปด้วยประเทศในอเมริกาเหนือ อเมริกากลาง อเมริกาใต้ และประเทศในหมู่เกาะแคริบเบียน (ยกเว้นประเทศคิวบาด้วยเหตุผลทางการเมืองการปกครอง) ถือได้ว่าเป็นการรวมกลุ่มประเทศสมาชิก เพื่อจัดทำสนธิสัญญาหรือข้อตกลงทางการค้าร่วมกัน (trade bloc) ที่มีพื้นที่กว่า 1 ใน 3 ของโลก และจำนวนประชากรกว่าร้อยละ 13 ของประชากรโลกทั้งหมด อย่างไรก็ตาม เมื่อเทียบกับการรวมกลุ่มเศรษฐกิจของประเทศอื่นๆ พบว่าเขตการค้าเสรีแห่งทวีปอเมริกายังมีขนาดเล็กกว่าความร่วมมือทางเศรษฐกิจเอเชีย-แปซิฟิก (Asia-Pacific Economic Cooperation: APEC)⁵²

วัตถุประสงค์ของเขตการค้าเสรีแห่งทวีปอเมริกาคือเพื่อร่วมมือในด้านการพัฒนาการเติบโตทางเศรษฐกิจ ส่งเสริมการค้าเสรี เปิดตลาดทางการค้า การลงทุน และบริการ การระงับข้อพิพาททางทรัพย์สินทางปัญญา และข้อพิพาทในการค้าสินค้าเกษตร⁵³

2. เขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือ (North America Free Trade Area: NAFTA)⁵⁴

เขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือประกอบด้วย สหรัฐอเมริกา แคนาดา และเม็กซิโก วัตถุประสงค์คือการเปิดเสรีทางการลงทุน และภาคบริการการเงิน การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา การเปิดตลาดเสรีทางสินค้าเกษตร ขจัดอุปสรรคทางการค้า และบริการระหว่างประเทศสมาชิก โดยการยกเลิกภาษีศุลกากร

⁵² Kimberly Amadeo. (2016). "FTAA: Agreement, Members, Pros and Cons." Retrieved from <<https://www.thebalance.com/ftaa-agreement-member-countries-pros-and-cons-3305577>> Accessed on 31 October 2017.

⁵³ Ibid.

⁵⁴ สรุปและเรียบเรียงจาก David A. Lynch. (2010). *Trade and Globalization: An Introduction to Regional Trade Agreements*. Lanham, Maryland: Rowman & Littlefield Publishers, Chapter 3.

และมาตรการที่มีใช้ภาษีศุลกากร ส่งเสริมการแข่งขันที่เป็นธรรม และขยายโอกาสการลงทุนในดินแดนของประเทศสมาชิก รวมทั้งเพิ่มพูนผลประโยชน์ของเขตการค้าเสรีทั้งสามประเทศ

พัฒนาการของเขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือเริ่มจากเขตการค้าเสรีสหรัฐอเมริกา-แคนาดา (U.S.-Canada Free Trade Area) ซึ่งก่อตั้งเมื่อ ค.ศ. 1965 ในข้อตกลงการค้ากลุ่มยานยนต์ และขยายการเจรจาทางการค้ากับประเทศเม็กซิโก จนใน ค.ศ. 1992 ทั้ง 3 ประเทศได้ร่วมลงนามสนธิสัญญาเขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือ และเป็นหนึ่งในข้อตกลงทางการค้าร่วมกันที่สำคัญอย่างมากต่อเศรษฐกิจโลก เนื่องจากมีเศรษฐกิจขนาดใหญ่ และมีอิทธิพลต่อการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจของประเทศต่างๆ เช่น มติที่ประชุมของเขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือครั้งที่ 3 ค.ศ. 2001 ณ ประเทศแคนาดา ได้ส่งอิทธิพลให้ประเทศกำลังพัฒนาในแถบลาตินอเมริกา เช่น บราซิล อาร์เจนตินา ปารากวัย และอุรุกวัย ต้องปรับเปลี่ยนนโยบายการค้าระหว่างประเทศ

มีข้อวิพากษ์วิจารณ์ถึงเรื่องเขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือในนโยบายการค้าเสรี (liberalization) ว่าการค้าเสรีไม่ได้เกิดในทุกหมวดอุตสาหกรรม เช่น การค้ำน้ำมันจะไม่อยู่ในข้อตกลงของเขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือ เนื่องจากผู้ผลิตภาคน้ำมันเม็กซิโกไม่เห็นด้วยให้เกิดการค้าเสรี ขณะที่สหรัฐอเมริกาและแคนาดามีการค้าเสรีระหว่างกันและครอบคลุมในเรื่องการค้าน้ำมัน อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณานโยบายอื่นๆ เช่น มาตรการการใช้วัตถุดิบ และส่วนประกอบในการผลิตตามแหล่งกำเนิดสินค้าในอุตสาหกรรมสิ่งทอ และยานยนต์ พบว่าเป็นมาตรการที่เอื้อต่อประเทศสมาชิก คือ เม็กซิโกและแคนาดาที่จะได้รับประโยชน์มาก สามารถส่งออกสินค้าราคาถูกได้จำนวนมาก เพราะไม่มีอุปสรรคทางภาษี การจำแนกแจกจ่ายสินค้า และต้นทุนแรงงานต่ำ⁵⁵ นอกจากนี้เมื่อเทียบกับประเทศที่ไม่ได้เป็นสมาชิกเขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือ พบว่าประเทศนอกกลุ่มสมาชิกจะเสียผลประโยชน์อย่างมากจากมาตรการยกเว้นภาษีและการไม่ควบคุมโควตา (quota-free duty-free) เช่น การผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปส่งออกระหว่างไทยและเม็กซิโก พบว่า ประเทศสมาชิกจะได้รับการยกเว้นภาษี และการไม่ควบคุมโควตาหากใช้วัตถุดิบตามแหล่งกำเนิดสินค้า ดังนั้นการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปในเม็กซิโกซึ่งใช้เส้นด้ายของสหรัฐอเมริกา สามารถส่งออกสินค้าไปขายในสหรัฐอเมริกาและแคนาดาได้โดยไม่ต้องมีการควบคุมการนำเข้า (imported control) และยังคงได้รับสิทธิพิเศษลดหย่อนภาษีนำเข้า ราคาเสื้อผ้าจากเม็กซิโกจึงมีราคาถูกมาก ในทางตรงข้ามผู้ประกอบการไทยที่ทำการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปส่งออก จะมีต้นทุนทางการผลิตที่สูง เนื่องจากต้องจ่ายภาษีและถูกจำกัดโควตา ดังนั้นเม็กซิโกจึงได้เปรียบไทยและประเทศอื่นๆ นอกเขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือ ในเรื่องต้นทุนการผลิตที่ต่ำกว่า⁵⁶

⁵⁵ ดูเพิ่มเติมใน Gary Clyde Hufbauer, Jeffrey Schott, and Paul L. E. Grieco. (2005). *NAFTA Revisited: Achievements and Challenges*. Washinton, D.C.: Institute for International Economics.

⁵⁶ กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. (2560). *การเจรจาบททวนความตกลงการค้าเสรีอเมริกาเหนือ NAFTA*. สืบค้นจาก < <http://www.dtn.go.th/index.php/services/ข้อมูล-บทความที่เกี่ยวข้อง/item/การเจรจาบททวนความตกลงการค้าเสรีอเมริกาเหนือ-nafta.html> > เข้าถึงเมื่อ 31 ตุลาคม 2560.

3. สมาคมการค้าเสรีแห่งลาตินอเมริกา (Latin America Free Trade Association: LAFTA)

สมาคมการค้าเสรีแห่งลาตินอเมริกาก่อตั้งเมื่อ ค.ศ. 1960 เป็นการรวมกลุ่มเศรษฐกิจในประเทศขนาดใหญ่และกลางในแถบลาตินอเมริกา วัตถุประสงค์คือ การเป็นตลาดร่วม (Common Market) โดยประกอบด้วย เม็กซิโก อาร์เจนตินา บราซิล ชิลี ปารากวัย เปรู อุรุกวัย โคลอมเบีย เอกวาดอร์ เวเนซุเอลา และโบลิเวีย ต่อมา ค.ศ. 1976 ชิลีขอยกตัวจากกลุ่มทางเศรษฐกิจนี้ อย่างไรก็ตามสมาคมการค้าเสรีแห่งลาตินอเมริกาถือว่าการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจที่ไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากมีปัญหาที่สำคัญคือ การไม่มีความมุ่งมั่นในการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจอย่างแท้จริง ในขณะที่ระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกแต่ละประเทศไม่เท่ากัน ใน ค.ศ. 1980 สมาคมการค้าเสรีแห่งลาตินอเมริกาได้มีการจัดองค์กรใหม่และใช้ชื่อเป็นสมาคมบูรณาภาพแห่งลาตินอเมริกา (Latin American Integration Association หรือที่ใช้ชื่อย่อตามภาษาสเปนว่า ALADI)⁵⁷

4. ตลาดร่วมอเมริกาใต้ตอนล่าง (Mercado Común del Sur: Mercosur)

ตลาดร่วมอเมริกาใต้ตอนล่างก่อตั้งเมื่อ ค.ศ. 1991 ในสนธิสัญญาอาซุนซิออน (Treaty of Asunción) มีประเทศสมาชิกรวม 4 ประเทศ คือ บราซิล อาร์เจนตินา อุรุกวัย และปารากวัย เป้าหมายของกลุ่มคือ การจัดตั้งตลาดร่วม (Common Market) การเคลื่อนย้ายสินค้า แรงงาน การบริการ และทุนอย่างเสรี กำหนดนโยบายการค้าและอัตราภาษีศุลกากรต่อประเทศนอกกลุ่มในลักษณะเดียวกัน (Common External Tariff)⁵⁸ ตลาดร่วมอเมริกาใต้ตอนล่างมีการดำเนินอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจโลก เช่น ค.ศ. 1994 มีการกำหนดให้มีการจัดตั้งอัตราภาษีร่วมกันกว่าร้อยละ 85 ของสินค้าทั้งหมด ค.ศ. 1995 มีการยกเว้นภาษีศุลกากรภายในประเทศสมาชิก⁵⁹ รวมถึงขยายความร่วมมือและข้อตกลงการค้าบางส่วนกับบางประเทศ เช่น ความร่วมมือทางเศรษฐกิจตลาดร่วมอเมริกาใต้ตอนล่าง สหภาพยุโรป สหภาพศุลกากรของแอฟริกาใต้และอินเดีย (Mercosur-SACU-India) ความร่วมมือทางเศรษฐกิจตลาดร่วมอเมริกาใต้ตอนล่างกับสหภาพแอฟริกา (Mercosur-South Africa Framework agreement) รวมถึงขยายความร่วมมือกับสหภาพยุโรป⁶⁰

⁵⁷ Ashish K. Vaidya. (2006). *Globalization: Encyclopedia of Trade, Labor, and Politics*. Santa Barbara, CA: ABC-CLIO; Rivera, Salvador. (2014). *Latin American Unification: A History of Political and Economic Integration Efforts*. North Carolina: McFarland Publishers.

⁵⁸ สำนักอาเซียน. (2555). *ASEAN-MERCOSUR Economic Relations*. สืบค้นจาก <http://cks.ditp.go.th/KM_Document/8da70978-8702-43de-87d1-85fbc45098a5_asean-mer.pdf> เข้าถึงเมื่อ 31 ตุลาคม 2560.

⁵⁹ Claire Felter and Danielle Renwick. (2017). *Mercosur: South America's Fractious Trade Bloc*. Retrieved from <<https://www.cfr.org/backgroundunder/mercosur-south-americas-fractious-trade-bloc>> Accessed on 31 October 2017.

⁶⁰ Inter-American Development Bank. (2009). *MERCOSUR Report No. 13*. Retrieved from <<http://idbdocs.iadb.org/WSDocs/getDocument.aspx?DOCNUM=1983949>> Accessed on 31 October 2017.

5. ประชาคมแอนดีน (Andean Community)

ประชาคมแอนดีน หรือเดิมคือกติกาสัญญาแอนดีน (Andean Pact) ก่อตั้งเมื่อ ค.ศ. 1969 เป็นความร่วมมือทางเศรษฐกิจที่สำคัญในภูมิภาคอเมริกาใต้ ถือได้ว่าเป็นกลุ่มย่อยของกลุ่มเศรษฐกิจสมาคมการค้าเสรีแห่งลาตินอเมริกา (Latin America Free Trade Association: LAFTA) ประกอบด้วยสมาชิกหลักที่สำคัญ เช่น โบลิเวีย โคลอมเบีย เอกวาดอร์ และเปรู การดำเนินการของกลุ่มทางเศรษฐกิจนี้มีอย่างต่อเนื่อง เช่น ค.ศ. 1989 ได้มีการทบทวนกฎเกณฑ์ เพื่อจัดตั้งเขตการค้าเสรี ต่อมาใน ค.ศ. 1992 ได้มีการกำหนดอัตราภาษีร่วมกันระหว่างประเทศสมาชิก⁶¹

6. ประชาคมแคริบเบียน (Caribbean Community: CARICOM)

ประชาคมแคริบเบียนประกอบด้วย 14 ประเทศแถบทะเลแคริบเบียน เริ่มก่อตั้งใน ค.ศ. 1968 วัตถุประสงค์เบื้องต้นในการรวมกลุ่มเศรษฐกิจ คือ การจัดตั้งสหภาพศุลกากร (Customs Unions) ค.ศ. 1973 ต่อมา ค.ศ. 1995 มีประเทศสมาชิกเพิ่มเติม เช่น เบลีซ กายอานา และซูรินาม⁶² ประชาคมแคริบเบียนมีความพยายามในการดำเนินการจัดตั้งเขตเสรีการค้ากับประเทศต่างๆ เช่น ค.ศ. 1995 เขตการค้าเสรีประชาคมแคริบเบียนและโคลัมเบีย (CARICOM-Colombia Free Trade Agreement) ค.ศ. 1997 มีการเจรจาการค้าเพื่อจัดตั้งเขตการค้าเสรีประชาคมแคริบเบียนและกลุ่มตลาดร่วมอเมริกากลาง (CARICOM-CACM Free Trade Agreement) เป็นต้น⁶³

7. กลุ่มตลาดร่วมอเมริกากลาง (Central American Common Market: CACM)

กลุ่มตลาดร่วมอเมริกากลางก่อตั้งเมื่อ ค.ศ. 1959 โดยการลงนามในสนธิสัญญามานากัว (Managua Treaty) ประกอบด้วย คอสตาริกา กัวเตมาลา ฮอนดูรัส นิการากัว และเอลซัลวาดอร์ วัตถุประสงค์คือความพยายามในการรวมกลุ่มเศรษฐกิจเพื่อขยายโอกาสทางการค้าและการลงทุน รวมทั้งสร้างความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจของประเทศสมาชิก โดย ค.ศ. 1966 มีการตกลงร่วมกันในการขจัดอุปสรรคทางการค้าทางภาษี⁶⁴ กลุ่มตลาดร่วมอเมริกากลางประสบปัญหาความยุ่งยากในการสร้างความร่วมมือในการรวมกลุ่มเศรษฐกิจ เช่น การจัดทำขั้นตอนการลดภาษี และระดับเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกที่ไม่เท่ากัน เช่น ค.ศ. 1969 เกิดความขัดแย้งในฮอนดูรัสและเอลซัลวาดอร์ ปลาย ค.ศ. 1980 ความไม่สงบทางการเมืองของ

⁶¹ Internationaldemocracywatch. (2012). *Andean Community of Nations*. Retrieved from <<http://www.internationaldemocracywatch.org/index.php/andean-community-of-nations>> Accessed on 31 October 2017.

⁶² Caribbean Community. (2017). *Who We Are*. Retrieved from <<http://caricom.org/about-caricom/who-we-are>> Accessed on 31 October 2017.

⁶³ Norman Girvan. (2008). "Learning to Integrate: The Experience of Monitoring the CARICOM Single Market and Economy. in *Governing Regional Integration for Development: Monitoring Experiences, Methods and Prospects*, edited by De Lombaerde, Estevadeordal and Suominen. Burlington, VT: Ashgate, p. 31.

⁶⁴ Kati Suominen. (2008). "Monitoring Regional Integration: The Case of Central America." in *Governing Regional Integration for Development: Monitoring Experiences, Methods and Prospects*. edited by De Lombaerde, Estevadeordal and Suominen. *op.cit.*, p. 58.

แต่ละประเทศมีผลกระทบต่อการค้าเน้นความร่วมมือ และ ค.ศ. 1990 มีความพยายามที่จะสร้างความเข้มแข็งและฟื้นฟูแนวคิดในการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจขึ้นใหม่ เช่น ขยายเขตการค้าเสรี ยกเว้นสินค้าประเภทเกษตรกรรม อย่างไรก็ตามข้อขัดแย้งระหว่างประเทศสมาชิกยังคงเกิดขึ้น⁶⁵ กลุ่มตลาดร่วมอเมริกากลางมีความพยายามเจรจาทางการค้าและการลงทุนโดยร่วมมือกับประเทศต่าง ๆ เพื่อจัดตั้งเขตการค้าเสรี เช่น กลุ่มตลาดร่วมอเมริกากลางและโคลอมเบีย (CACM-Columbia free trade agreement) และกลุ่มตลาดร่วมอเมริกากลางและเวเนซุเอลา (CACM-Venezuela free trade agreement)⁶⁶

8. กลุ่มสามประเทศ (Group of Three)

กลุ่มสามประเทศประกอบด้วย โคลอมเบีย เม็กซิโก และเวเนซุเอลา ก่อตั้งเมื่อ ค.ศ. 1994 และมีผลบังคับใช้ ค.ศ. 1995 ซึ่งข้อตกลงคือ การจัดตั้งเขตการค้าเสรีระหว่างประเทศในทุกประเภทสินค้า สินค้าที่มีการจัดลิขสิทธิ์ทางปัญญา การบริการ การลงทุน และการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ ยกเว้นสินค้าเกษตรกรรม กลุ่มตลาดร่วมอเมริกากลาง และ เอกวาดอร์ ชิลี โคลอมเบีย เวเนซุเอลา ให้ความสนใจในการเจรจาการค้ากับกลุ่มสามประเทศ⁶⁷

9. กลุ่มพันธมิตรแปซิฟิก (The Pacific Alliance)

กลุ่มพันธมิตรแปซิฟิกก่อตั้งขึ้นเมื่อเดือนเมษายน 2554 ประกอบด้วยสมาชิก 4 ประเทศ ได้แก่ โคลอมเบีย เม็กซิโก เปรู และชิลี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการส่งเสริมผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจที่ครอบคลุมถึงการจัดตั้งเขตการค้าเสรี การส่งเสริมเศรษฐกิจตลาดเพื่อสังคม (social market economy) และการพัฒนาทางเศรษฐกิจโดยการร่วมลงทุนระหว่างภาครัฐกับเอกชน⁶⁸ กลุ่มพันธมิตรแปซิฟิกเป็นการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจที่ทั่วโลกให้ความสนใจเนื่องจากประเทศสมาชิกทั้งสี่ประเทศมีผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติรวมกันมากกว่าหนึ่งในสามของอเมริกาใต้ทั้งทวีป และหากนำไปเปรียบเทียบกับกลุ่มทางเศรษฐกิจอื่น ๆ ขนาดทางเศรษฐกิจดังกล่าวจัดอยู่ในอันดับที่ 6 ของโลก⁶⁹

⁶⁵ *Ibid.*, p. 59.

⁶⁶ Beteta, Hugo. (2012). *Central American Development: Two Decades of Progress and Challenges for the Future*. Washington, DC: Migration Policy Institute, p. 5.

⁶⁷ Fernando Prada and Alvaro Espinoza. (2008). "Monitoring Regional Integration and Cooperation in the Andean Region." in *Governing Regional Integration for Development: Monitoring Experiences, Methods and Prospects*. edited by De Lombaerde, Estevadeordal and Suominen. *op.cit.*, p. 15.

⁶⁸ กรมอเมริกาและแปซิฟิก. (2557). *พัฒนาการของกลุ่มพันธมิตรแปซิฟิก (Pacific Alliance)*. สืบค้นจาก <<http://aspa.mfa.go.th/aspa/th/news/latin-america/detail.php?ID=1890>> เข้าถึงเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2560.

⁶⁹ World Bank. (2017). *Gross Domestic Product 2016, PPP*. Retrieved from <http://databank.worldbank.org/data/download/GDP_PPP.pdf> Accessed on 1 November 2017.

กิจกรรม 12.2.2

เขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือประกอบด้วยสมาชิกที่ประเทศ อะโรบายัง และก่อตั้งขึ้นด้วยวัตถุประสงค์อะไร

แนวตอบกิจกรรม 12.2.2

เขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือ ประกอบด้วยสมาชิก 3 ประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา แคนาดา และเม็กซิโก วัตถุประสงค์คือ การเปิดเสรีทางการลงทุน และภาคบริการการเงิน การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา การเปิดตลาดเสรีทางสินค้าเกษตร ขจัดอุปสรรคทางการค้า และบริการระหว่างประเทศสมาชิก โดยการยกเลิกภาษีศุลกากร และมาตรการที่มีใช้ภาษีศุลกากร ส่งเสริมการแข่งขันที่เป็นธรรม และขยายโอกาสการลงทุนในดินแดนของประเทศสมาชิก รวมทั้งเพิ่มพูนผลประโยชน์ของเขตการค้าเสรีทั้งสามประเทศ

เรื่องที่ 12.2.3

กลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจในแอฟริกา

แอฟริกาเป็นทวีปที่มีขนาดใหญ่ที่สุดเป็นอันดับ 2 ของโลกรองจากทวีปเอเชียทั้งในแง่ของพื้นที่และจำนวนประชากร แต่แอฟริกาถือเป็นทวีปที่ยากจนและด้อยพัฒนาที่สุดถึงแม้ว่าจะมีทรัพยากรทางเศรษฐกิจจำนวนมากก็ตาม⁷⁰ กลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจในทวีปแอฟริกาที่มีบทบาทสำคัญ ได้แก่ สหภาพแอฟริกา สหภาพศุลกากรแห่งแอฟริกาตอนใต้ ประชาคมเพื่อการพัฒนาแอฟริกาตอนใต้ ประชาคมเศรษฐกิจแอฟริกา ประชาคมเศรษฐกิจแห่งรัฐตะวันตก ประชาคมเศรษฐกิจประเทศทะเลสาบใหญ่ ตลาดร่วมแอฟริกาตะวันออกและใต้ และสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์

1. สหภาพแอฟริกา (African Union: AU)⁷¹

ประเทศในทวีปแอฟริกาได้มีการรวมกลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจใน ค.ศ. 2002 เป็น สหภาพแอฟริกา (African Union หรือ AU) ซึ่งเป็นความร่วมมือระดับภูมิภาคที่ก่อกำเนิดมาจากองค์การเอกภาพ

⁷⁰ Heshmati A. (2017). "Introduction to Studies on Economic Development and Growth in Selected African Countries." in: Heshmati A. (eds). *Studies on Economic Development and Growth in Selected African Countries*. Frontiers in African Business Research. Singapore: Springer.

⁷¹ สรุปและเรียบเรียงจาก Lynch. *op. cit.*, Chapter 2.

แอฟริกา (Organization of African Unity: OAU) ประกอบด้วยประเทศสมาชิก 54 ประเทศ ซึ่งมีประเทศชูดานใต้เป็นสมาชิกล่าสุดเมื่อ ค.ศ. 2011⁷² โดยมีการปรับปรุงกฎบัตรเดิมขององค์การเอกภาพแอฟริกาให้มีความเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองระหว่างประเทศ วัตถุประสงค์ของสหภาพแอฟริกา คือ การสร้างความเป็นเอกภาพ และภราดรภาพระหว่างประเทศ และประชาชนในแอฟริกา ปกป้องและส่งเสริมผลประโยชน์ร่วมกันของทวีป และชาวแอฟริกา ส่งเสริมบทบาทของแอฟริกาที่เหมาะสมในระบอบเศรษฐกิจโลก⁷³

ถึงแม้ว่าแอฟริกาเป็นภูมิภาคที่เต็มไปด้วยทรัพยากรแร่ธาตุ และพลังงาน เช่น น้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ ดีบุก เงิน ทองแดง โคบอลต์ ตะกั่ว สังกะสี และยูเรเนียม เป็นรายได้จากการส่งออก แต่สหภาพแอฟริกายังคงขาดความรู้ ความชำนาญ และเทคโนโลยีในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรดังกล่าว จำเป็นต้องใช้ระยะเวลาในการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ โครงสร้างขั้นพื้นฐานโดยได้รับความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ และเงินกู้จากประเทศพัฒนาแล้ว โดยสหภาพแอฟริกา มีแผนแม่บทในการพัฒนาเศรษฐกิจของภูมิภาคแอฟริกา คือ New Partnership for Africa's Development (NEPAD) ซึ่งเป็นแผนแม่บทในการพัฒนาเศรษฐกิจด้านการเกษตรกรรม การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เศรษฐกิจ และบรรษัทภิบาล การบูรณาการระดับภูมิภาค และงานโครงสร้างขั้นพื้นฐาน รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ⁷⁴

การค้าระหว่างไทยกับทวีปแอฟริกา มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง จากข้อมูลของธนาคารแห่งประเทศไทย ในระหว่าง ค.ศ. 2005-2009 พบว่าประเทศสมาชิกในสหภาพแอฟริกา เช่น มอริเชียส แอฟริกาใต้ ไลบีเรีย เคนยา ไนเจอร์ และอียิปต์ มาลงทุนในไทยมูลค่ารวม 1,219.34 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในกิจการผลิตผลิตภัณฑ์สิ่งทอ หรือชิ้นส่วน กิจการผลิตเคมีภัณฑ์ ขณะเดียวกันไทยได้เข้าลงทุนในแอฟริกา ทั้งธุรกิจขนาดใหญ่ กลาง และเล็ก เช่น บริษัทซีพีอินเตอร์เทรดจำกัด (อาหารแปรรูป) และบริษัทในเครืออิตัล-ไทย (ธุรกิจโรงแรมและสนามกอล์ฟ) และธุรกิจอาหาร และสปาบริษัทขนาดใหญ่ เป็นต้น⁷⁵

2. สหภาพศุลกากรแห่งแอฟริกาตอนใต้ (Union Southern African Customs Union: SACU)

สหภาพศุลกากรแห่งแอฟริกาตอนใต้เป็นสหภาพศุลกากรที่เก่าแก่ที่สุดในโลกประกอบด้วยสมาชิก 5 ประเทศคือ เลโซโท สวาซิแลนด์ นามิเบีย บอตสวานา และแอฟริกาใต้ ก่อตั้งเมื่อ ค.ศ. 1910 ตั้งแต่อังกฤษครอบครองดินแดนในแอฟริกา จนกระทั่ง ค.ศ. 1990 ประเทศต่างๆ ในแอฟริกาได้รับเอกราช เช่น นามิเบีย⁷⁶ สหภาพศุลกากรแห่งแอฟริกาตอนใต้มีการแบ่งปันรายได้ดังกล่าวตามสัดส่วนการนำเข้าสำหรับประเทศสมาชิก สินค้าเข้า ณ ด่านศุลกากรประเทศหนึ่ง สามารถส่งไปยังประเทศผู้สั่งซื้อโดยตรง โดย

⁷² กรมเอเชียใต้ ตะวันออกกลางและแอฟริกา. (2556)ช. *สหภาพแอฟริกา (African Union-AU)*. สืบค้นจาก <<http://sameaf.mfa.go.th/organization/detail.php?ID=259>> เข้าถึงเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2560.

⁷³ เพิ่งอ้าง.

⁷⁴ เรื่องเดียวกัน.

⁷⁵ สรุปและเรียบเรียงจาก Lynch. *op. cit.*, Chapter 2.

⁷⁶ Dirk Hansohm and Jonathan Adongo. (2008). "Monitoring Regional Integration in Eastern and Southern Africa." in *Governing Regional Integration for Development: Monitoring Experiences, Methods and Prospects*. edited by De Lombaerde, Estevadeordal and Suominen. *op.cit.*, p. 204.

ไม่ต้องตรวจโดยด่านศุลกากรอื่นๆ อีก นอกจากนี้ไม่มีกฎข้อบังคับเกี่ยวกับการเคลื่อนย้ายสินค้า และแรงงานจากประเทศสมาชิก⁷⁷

3. ประชาคมเพื่อการพัฒนาแอฟริกาตอนใต้ (Southern Africa Development Community: SADC)

ประชาคมเพื่อการพัฒนาแอฟริกาตอนใต้ก่อตั้งเมื่อ ค.ศ. 1980 ประกอบด้วยสมาชิก 13 ประเทศ คือ อังโกลา บอตสวานา เลโซโท มาลาวี มอริเชียส โมซัมบิก นามิเบีย แอฟริกาใต้ สวาซิแลนด์ แทนซาเนีย แซมเบีย ซิมบับเว⁷⁸ เป้าหมายของประชาคมเพื่อการพัฒนาแอฟริกาตอนใต้คือการสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศสมาชิก ภายใต้เป้าหมายนี้จึงมีความร่วมมือในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และสาธารณูปโภคต่างๆ รวมถึงการขจัดอุปสรรคทางภาษีในกลุ่มประเทศสมาชิกใน ค.ศ. 2000 โดยมีแผนพัฒนาเขตการค้าเสรี (Free Trade Area) ใน ค.ศ. 2008 และเป็นตลาดร่วม (Common Market) ใน ค.ศ. 2012⁷⁹

4. ประชาคมเศรษฐกิจแอฟริกา (African Economic Community: AEC)

ประชาคมเศรษฐกิจแอฟริกาก่อตั้งเมื่อ ค.ศ. 1991 ตามสนธิสัญญาก่อตั้งประชาคมเศรษฐกิจแอฟริกา (Treaty Establishing the African Economic Community)⁸⁰ เป็นเขตการค้าเสรีที่มีสมาชิก 51 ประเทศ วัตถุประสงค์ คือ การให้ความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ การสร้างกรอบการทำงานในระดับทวีป รวมทั้งความร่วมมือทางการเมืองที่เชื่อมโยงไปยังความร่วมมือองค์การเอกภาพแอฟริกา (Organization of African Unity: OAU)⁸¹ โดยกำหนดแผนการพัฒนาเป็น 6 ชั้นในระยะเวลา 34 ปี เช่น การสร้างความเข้มแข็งให้กับการรวมกลุ่มระดับภูมิภาค การขจัดอุปสรรคทางการค้าของภูมิภาค การพัฒนาสู่เขตการค้าเสรี และสหภาพศุลกากร การพัฒนาสู่ตลาดร่วมแอฟริกา (African Common Market) รวมถึงมีสกุลเงินแอฟริกาสกุลเดียว (Single African Currency)⁸² ประชาคมเศรษฐกิจแอฟริกามีเป้าหมายในการพัฒนาความร่วมมือให้คล้ายคลึงกับสหภาพยุโรปแต่ไม่ประสบความสำเร็จเท่าใดนัก⁸³

⁷⁷ กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. 2550. *ศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับการเจรจา (สำนัก ยุโรป เอเชียใต้ ตะวันออกกลาง และแอฟริกา)*. สืบค้นจาก < <http://thaifta.com/ThaiFTA/Home/บทความตาม/tabid/62/ctl/Details/mid/433/ItemID/3004/Default.aspx> > เข้าถึงเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2560.

⁷⁸ Hansohm and Adongo, *op. cit.*, p. 194.

⁷⁹ *Ibid.*, p. 194.

⁸⁰ African Union. (2013). *Treaty Establishing the African Economic Community*. Retrieved from <<https://au.int/en/treaties/treaty-establishing-african-economic-community>> Accessed on 2 November 2017.

⁸¹ *Ibid.*

⁸² กรมเอเชียใต้ ตะวันออกกลางและแอฟริกา. (2556)ข, *อ้างแล้ว*.

⁸³ *เพิ่งอ้าง*.

5. ประชาคมเศรษฐกิจแห่งรัฐตะวันตก (Economic Community of West African States: ECOWAS)

ประชาคมเศรษฐกิจแห่งรัฐตะวันตกก่อตั้งขึ้นใน ค.ศ. 1975⁸⁴ มีสมาชิกทั้งหมด 15 ประเทศ เช่น เบนิน บูร์กินาฟาโซ ไนจีเรีย กินี บิสเซา มาลี ไนเจอร์ เซเนกัล เคปเวิร์ด โกตดิวัวร์ แกมเบีย ไลบีเรีย มาลี เซียร์ราลีโอน และโตโก⁸⁵ วัตถุประสงค์หลักของประชาคมเศรษฐกิจแห่งรัฐตะวันตกคือการจัดตั้ง สหภาพศุลกากร การวางเครือข่ายการขนส่งทางถนน และการสื่อสาร การเคลื่อนย้ายเสรีด้านคน สินค้า และบริการ และมีเป้าหมายการใช้เงินตราสกุลเดียวกันใน ค.ศ. 2004⁸⁶ โดยกลุ่มประเทศในประชาคมเศรษฐกิจแห่งรัฐตะวันตกที่พูดภาษาฝรั่งเศสได้ใช้เงินสกุลฟรังก์เซฟาเป็นเงินสกุลเดียวกัน⁸⁷ และเป็นเหตุให้ประเทศมอริตาเนียประกาศถอนตัวจากสมาชิกภาพ ปัจจุบันประชาคมเศรษฐกิจแห่งรัฐตะวันตกเป็นกลุ่มที่มีการรวมตัวที่เข้มแข็งและมีความก้าวหน้าอย่างมาก โดยมีมาตรการต่างๆ เพื่อสนับสนุนการค้าเสรี เช่น การลดมาตรการกีดกันทางการค้าโดยมีอัตราภาษีสินค้าร้อยละ 0 ระหว่างประเทศสมาชิกภายใต้เงื่อนไขการใช้วัตถุดิบ⁸⁸ ค.ศ. 2014 ประชาคมเศรษฐกิจแห่งรัฐตะวันตกประสบความสำเร็จในการเจรจากับสหภาพยุโรปเพื่อเป็นพันธมิตรทางเศรษฐกิจ (ECOWAS-EU Economic Partnership Agreement: EPA) อย่างไรก็ตามสมาชิกในกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจแห่งรัฐตะวันตกเข้าร่วมเป็นพันธมิตรกับสหภาพยุโรปเพียง 13 ประเทศเท่านั้น ค.ศ. 2015 มีการประกาศใช้อัตราภาษีนำเข้าสินค้าจากภายนอกประเทศสมาชิกเท่ากันกับประเทศสมาชิก (Common External Tariff: CET)⁸⁹

⁸⁴ สรุปและเรียบเรียงจาก Lynch. *op. cit.*, Chapter 2.

⁸⁵ The Economic Community of West African States. (2016)b. *Member States*. Retrieved from <<http://www.ecowas.int/member-states/>> Accessed on 2 November 2017.

⁸⁶ Saka, J. O., Onafowokan, I. A., & Adebayo, A. A. (2015). "Analysis of Convergence Criteria in a Proposed Monetary Union: A Study of the Economic Community of West African States." *International Journal of Economic and Financial Issues*, 5(1), pp. 230-239.

⁸⁷ African Development Bank, Organisation for Economic Co-operation and Development, United Nations Development Programme. (2017). *African Economic Outlook*. Paris: OECD, p. 88.

⁸⁸ The Economic Community of West African States. (2016)a. *Fundamental Principles*. Retrieved from <<http://www.ecowas.int/about-ecowas/fundamental-principles/>> Accessed on 2 November 2017.

⁸⁹ The Economic Community of West African States. (2016)c. *The Common External Tariff (CET): Structure, Benefits, Challenges and the Way Forward of the CET*. Retrieved from <http://www.ecowas.int/wp-content/uploads/2016/06/CET_Factsheet_EN.pdf> Accessed on 2 November 2017.

6. ประชาคมเศรษฐกิจประเทศทะเลสาบใหญ่ (Economic Community of the Great Lakes Countries: CEPGL)

ประชาคมเศรษฐกิจประเทศทะเลสาบใหญ่ก่อตั้งใน ค.ศ. 1976 ประกอบด้วย บรูไนดี รวันดา และ ซาอีร์ จุดประสงค์คือ การเปิดเสรีการค้า การเคลื่อนย้ายการผลิตเสรี อย่างไรก็ตามการกลุ่มเศรษฐกิจนี้ ถือว่าเป็นการรวมกลุ่มที่ไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากใช้เวลามากกว่า 20 ปี ในการเจรจาเรื่องอัตราภาษี ศุลกากร (Preferential Tariff) ได้ และยังคงล้มเหลว⁹⁰

7. ตลาดร่วมแอฟริกาตะวันออกและใต้ (Common Market for Eastern and Southern Africa: COMESA)

ตลาดร่วมแอฟริกาตะวันออกและใต้ก่อตั้งขึ้นใน ค.ศ. 1994⁹¹ โดยเป็นการพัฒนาต่อเนื่องมาจาก ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในรูปแบบสิทธิพิเศษทางการค้า (Preferential trade area: PTA) ใน ค.ศ. 1981⁹² วัตถุประสงค์ของตลาดร่วมแอฟริกาตะวันออกและใต้คือการส่งเสริมการค้าและความร่วมมือด้าน เศรษฐกิจระหว่างประเทศสมาชิก ปัจจุบันตลาดร่วมแอฟริกาตะวันออกและใต้มีประเทศสมาชิกรวม 18 ประเทศ ได้แก่ รัฐเอริเทรีย ลิเบีย บรูไนดี คองโก จิบูตี อียิปต์ เอธิโอเปีย เคนยา มาดากัสการ์ มาลาวี มอริเชียส รวันดา เซเชลส์ ซูดาน สวาซิแลนด์ แซมเบีย ซิมบับเว และยูกันดา⁹³

ตลาดร่วมแอฟริกาตะวันออกและใต้มีความพยายามในการจัดตั้งสหภาพศุลกากร การยกเลิก มาตรการทางภาษีและที่ไม่ใช่ภาษี รวมทั้งการจัดทำเขตการค้าเสรีโดยตั้งแต่ ค.ศ. 2000 มีสมาชิก 9 ประเทศ เช่น จิบูตี เคนยา มาดากัสการ์ มาลาวี มอริเชียส ซูดาน แซมเบีย และซิมบับเว ได้เริ่มจัดทำเขต การค้าเสรีระหว่างกัน และต่อมา ค.ศ. 2004 รวันดาและบรูไนดี ได้เข้าร่วมเขตการค้าเสรี⁹⁴ ปัจจุบันปริมาณ การลงทุนระหว่างไทยกับตลาดร่วมแอฟริกาตะวันออกและใต้ยังมีปริมาณไม่มาก ส่วนมากเป็นกิจการขนาดกลาง

⁹⁰ IFDC. (2010). *The Economic Community of the Great Lakes Countries (CEPGL) and IFDC's CATALIST Project Sign MOU to*. Retrieved from <<https://ifdc.org/2010/02/03/the-economic-community-of-the-great-lakes-countries-cepgl-and-ifdcs-catalist-project-sign-mou-to/>> Accessed on 2 November 2017.

⁹¹ Common Market for Eastern and Southern Africa. (2017)d. *Overview of COMESA*. Retrieved from <<http://www.comesa.int/overview-of-comesa/>> Accessed on 2 November 2017.

⁹² Common Market for Eastern and Southern Africa. (2017)b. *Common Market for Eastern & Southern Africa (COMESA)*. Retrieved from <<http://www.crwflags.com/fotw/flags/int-coms.html>> Accessed on 2 November 2017.

⁹³ Common Market for Eastern and Southern Africa. (2017)a. *COMESA Members States*. Retrieved from <<http://www.comesa.int/comesa-members-states/>> Accessed on 2 November 2017.

⁹⁴ Common Market for Eastern and Southern Africa. (2017)c. *Our Activities*. Retrieved from <<http://www.comesa.int/what-we-do/#trade-customs-monetary-affairs>> Accessed on 2 November 2017.

และเล็กที่เข้าไปลงทุน เช่น ภาคธุรกิจการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตามธุรกิจของไทยขนาดใหญ่ เช่น ธุรกิจเหมืองถ่านหิน ธุรกิจก่อสร้าง ธุรกิจค้าเม็ดพลาสติก⁹⁵

8. สหรัฐอาหรับมาเกร็บ (Arab Magherb Union: AMU)

สหรัฐอาหรับมาเกร็บประกอบด้วยสมาชิก 5 ประเทศ ในตอนเหนือของแอฟริกา ได้แก่ อัลจีเรีย ลิเบีย มอริเตเนีย โมร็อกโก และตูนิเซีย วัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนการลงทุน และการรวมตัวเป็นตลาดเดียวระหว่างประเทศสมาชิกก่อตั้งในยุค ค.ศ. 1960 แต่ยังไม่ดำเนินการ⁹⁶ จน ค.ศ. 1989 จึงมีทิศทางการเคลื่อนไหวในการผลักดันการเคลื่อนย้ายเสรีทั้งแรงงาน สินค้า บริการ และทุน⁹⁷ ค.ศ. 1991 สหรัฐอาหรับมาเกร็บมีนโยบายในการจัดตั้งเขตการค้าเสรี (free trade agreement) ใน ค.ศ. 1992 และเป็นตลาดร่วมใน ค.ศ. 2000 อย่างไรก็ตาม ค.ศ. 1993 ผู้นำสมาชิกของสหรัฐอาหรับมาเกร็บ (Arab Magherb Union: AMU) ทั้งห้าประเทศตัดสินใจให้เลื่อนการพัฒนาการรวมกลุ่มเศรษฐกิจนี้⁹⁸

กิจกรรม 12.2.3

ตลาดร่วมแอฟริกาตะวันออกและใต้ก่อตั้งขึ้นเมื่อใด ด้วยวัตถุประสงค์อะไร ประกอบด้วยสมาชิกกี่ประเทศ อะไรบ้าง

แนวตอบกิจกรรม 12.2.3

ตลาดร่วมแอฟริกาตะวันออกและใต้ก่อตั้งเมื่อ ค.ศ. 1994 โดยพัฒนามาจากความร่วมมือทางเศรษฐกิจในรูปแบบสิทธิพิเศษทางการค้าเมื่อ ค.ศ. 1981 วัตถุประสงค์ของตลาดร่วมแอฟริกาตะวันออกและใต้คือการส่งเสริมการค้าและความร่วมมือด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศสมาชิก ปัจจุบันมีสมาชิกรวม 18 ประเทศ ได้แก่ รัฐเอริเทรีย ลิเบีย บุรุนดี คองโก จิบูตี อียิปต์ เอธิโอเปีย เคนยา มาดากัสการ์ มาลาวี มอริเชียส รวันดา เซเชลส์ ซูดาน สวาซิแลนด์ แซมเบีย ซิมบับเว และยูกันดา

⁹⁵ สำนักพัฒนาตลาดใหม่. (2556). ข้อมูลพื้นฐานความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจไทย-แอฟริกา. สืบค้นจาก <http://www.ditp.go.th/contents_attach/77900/77900.pdf> เข้าถึงเมื่อ 2 พฤศจิกายน 2560.

⁹⁶ Augusto de la Torre and Margaret R. Kelly. (1992). *Regional Trade Arrangements*. Washington, D.C.: International Monetary Fund, p. 28.

⁹⁷ Economic Commission of Africa. (2016). *AMU-Arab Maghreb Union*. Retrieved from <<https://www.uneca.org/oria/pages/amu-arab-maghreb-union>> Accessed on 2 November 2017.

⁹⁸ *Ibid.*

เรื่องที่ 12.2.4

กลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจในเอเชีย

เอเชียเป็นภูมิภาคที่มีขนาดใหญ่ที่สุดทั้งในแง่ขนาดพื้นที่และจำนวนประชากร เอเชียจึงเป็นภูมิภาคที่มีกำลังซื้อสูงที่สุดและในช่วงหลัง ค.ศ. 2010 เป็นต้นมาเอเชียได้ก้าวขึ้นมาเป็นภูมิภาคที่มีผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติสูงที่สุดในโลกแทนที่ยุโรป⁹⁹ กลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจที่สำคัญในเอเชีย ประกอบด้วยความร่วมมือทางเศรษฐกิจในเอเชีย-แปซิฟิก สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สหรัฐอาหรับ-มาเก๊า คณะมนตรีความร่วมมือรัฐอ่าวอาหรับ สมาคมความร่วมมือแห่งภูมิภาคเอเชียใต้

1. ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในเอเชีย-แปซิฟิก (Asia-Pacific Economic Cooperation: APEC)¹⁰⁰

ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในเอเชีย-แปซิฟิกก่อตั้งขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1989 เป็นการรวมตัวระหว่างเขตเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก เพื่อส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศในภูมิภาค และพัฒนาจนกลายเป็นเวทีในระดับภูมิภาคที่มีความสำคัญ ซึ่งมีสมาชิก 21 เขตเศรษฐกิจ เช่น สหรัฐอเมริกา รัสเซีย จีน ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย แคนาดา เปรู และอาเซียน¹⁰¹ วัตถุประสงค์ของความร่วมมือทางเศรษฐกิจในเอเชีย-แปซิฟิกคือมีการส่งเสริมการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ส่งเสริมระบบการค้าหลายฝ่าย ลดอุปสรรคและอำนวยความสะดวกทางการค้า การค้าบริการ และการลงทุน และส่งเสริมความร่วมมือทางด้านการเงินการคลังในการแก้ไขวิกฤตเศรษฐกิจ¹⁰²

เป้าหมายที่โดดเด่นที่สุดอันหนึ่งของความร่วมมือทางเศรษฐกิจในเอเชีย-แปซิฟิกคือ เป้าหมายโบกอร์ (Bogor Declaration of Common Resolve) ซึ่งมุ่งส่งเสริมการเปิดเสรีด้านการค้าและการลงทุนในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก โดยเริ่มจากสมาชิกที่พัฒนาแล้วภายใน ค.ศ. 2010 และสำหรับสมาชิกกำลัง

⁹⁹ International Monetary Fund. (2017). *op. cit.*

¹⁰⁰ หากพิจารณาหลักการจัดแบ่งทวีปในทางภูมิศาสตร์ ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในเอเชีย-แปซิฟิกไม่สามารถจัดว่าเป็นกลุ่มทางเศรษฐกิจในทวีปเอเชียได้โดยตรงเนื่องจากประเทศสมาชิกมีได้อยู่ในทวีปเอเชียทั้งหมด อย่างไรก็ตามการรวมกลุ่มเป็นความร่วมมือทางเศรษฐกิจในเอเชีย-แปซิฟิก อาศัยฐานคิดแบบภูมิภาคคือการใช้มหาสมุทรแปซิฟิกเป็นจุดเกาะเกี่ยวเชื่อมโยงประเทศต่างๆ เข้าสู่กลุ่ม ในหน่วยนี้จึงจัดความร่วมมือทางเศรษฐกิจในเอเชีย-แปซิฟิกไว้ในกลุ่มทางเศรษฐกิจแบบภูมิภาค และนำมารวมไว้ในกลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจในเอเชียเนื่องจากประเทศสมาชิกส่วนใหญ่อยู่ในภูมิภาคนี้

¹⁰¹ ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2558). *Asia-Pacific Economic Cooperation*. สืบค้นจาก <<https://www.bot.or.th/Thai/AboutBOT/RolesAndHistory/Pages/Apec.aspx>> เข้าถึงเมื่อ 5 พฤศจิกายน 2560.

¹⁰² *Ibid.*

พัฒนาที่เหลือภายใน ค.ศ. 2020¹⁰³ เพื่อการเปิดเสรีทางการค้าและการลงทุน การอำนวยความสะดวกด้านการค้าและการลงทุน และความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจและวิชาการ และพัฒนาเป็น “แผนปฏิบัติการโอซากา” (Osaka Action Agenda) มุ่งเน้นการดำเนินกิจกรรมในเรื่อง การเปิดเสรีทางการค้าและการลงทุน การอำนวยความสะดวกทางธุรกิจ การให้ความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจและวิชาการใน ค.ศ. 1995¹⁰⁴

ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในเอเชีย-แปซิฟิกได้มีความร่วมมือในด้านอื่นๆ นอกเหนือจากด้านเศรษฐกิจการค้า และการลงทุน เช่น ความร่วมมือเพื่อต่อต้านการก่อการร้าย (Counter-Terrorism Action Plan) การป้องกันการก่อการร้ายทางอิเล็กทรอนิกส์ (Cybersecurity) การแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของโรคทางเดินหายใจเฉียบพลันรุนแรง (SARS)¹⁰⁵

2. สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of South East Asian Nations: ASEAN)

สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (อาเซียน) ก่อตั้งครั้งแรกใน ค.ศ. 1967 มีการทำปฏิญญากรุงเทพฯ (Bangkok Declaration) โดยผู้นำประเทศ 5 ประเทศคือ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย¹⁰⁶ จุดประสงค์เพื่อส่งเสริมและร่วมมือในเรื่องสันติภาพ ความมั่นคงเศรษฐกิจ และผลประโยชน์ร่วมกัน หลังจากนั้นประเทศต่างๆ เข้าร่วมเป็นสมาชิกเพิ่มเติมรวม 10 ประเทศใน ค.ศ. 1999¹⁰⁷ ถือเป็นกลุ่มเศรษฐกิจภูมิภาคขนาดใหญ่ มีประชากร รวมกันเกือบ 500 ล้านคน นโยบายและการดำเนินงานของสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะเป็นผลจากการหารือประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน (ASEAN Summit) ซึ่งในด้านเศรษฐกิจได้มีการหารือเพื่อจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area: AFTA)” ใน ค.ศ. 1992¹⁰⁸

เขตการค้าเสรีอาเซียนมีวัตถุประสงค์เพื่อการส่งเสริมการค้าเสรี การลดต้นทุนการผลิต และการดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ รวมทั้งมีการลดภาษีศุลกากรระหว่างกันในประเทศสมาชิก ต่อมา ค.ศ. 2012 นักลงทุนในอาเซียนสามารถมีหุ้นส่วนของผู้ถือหุ้นต่างชาติได้ไม่เกินร้อยละ 70 ในสาขาบริการ อาทิ บริการด้านวิชาชีพ บริการด้านคอมพิวเตอร์ บริการด้านโทรคมนาคม บริการด้านการวิจัยและการพัฒนา บริการด้านอสังหาริมทรัพย์ บริการด้านการก่อสร้าง บริการด้านการจัดจำหน่าย¹⁰⁹

¹⁰³ สถาบันอาณานิคมศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2559). *APEC: ความร่วมมือทางเศรษฐกิจเอเชีย-แปซิฟิก*. สืบค้นจาก <<http://www.apecthai.org/index.php/คลังความรู้/องค์การความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่สำคัญ/401-องค์การความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่สำคัญ/813-apec-ความร่วมมือทางเศรษฐกิจเอเชีย-แปซิฟิก.html>> เข้าถึงเมื่อ 5 พฤศจิกายน 2560.

¹⁰⁴ เพิ่งอ้าง.

¹⁰⁵ เรื่องเดียวกัน.

¹⁰⁶ Association of South East Asian Nations. (2017)d. *The Founding of ASEAN*. Retrieved from <<http://asean.org/asean/about-asean/history/>> Accessed on 5 November 2017.

¹⁰⁷ Association of South East Asian Nations. (2017)c. *Overview*. Retrieved from <<http://asean.org/asean/about-asean/overview/>> Accessed on 5 November 2017.

¹⁰⁸ *Ibid.*

¹⁰⁹ Lynch. *op. cit.*, Chapter 4.

ใน ค.ศ. 1995 มีการตั้งเขตลงทุนอาเซียน (ASEAN Investment Area: AIA)¹¹⁰ เพื่อเป็นแหล่งดึงดูดการลงทุนทั้งภายในและภายนอกอาเซียน โดยเฉพาะอุตสาหกรรม 5 สาขา คือ สาขาอุตสาหกรรม-การผลิต เกษตร ประมง ป่าไม้ และเหมืองแร่ และภาคบริการ รวมถึงการลงทุนภายในเขตการลงทุนอาเซียน จะต้องได้รับการปฏิบัติเยี่ยงคนในชาติ¹¹¹ ต่อมาใน ค.ศ. 1996 มีการตั้งความร่วมมือด้านอุตสาหกรรมอาเซียน (ASEAN Industrial Cooperation: AICO) เพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรมร่วมกันระหว่างภาคเอกชนในภูมิภาคอาเซียน มุ่งส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีเป็นฐานการผลิต โดยยึดหลักของการใช้ทรัพยากรร่วมกัน¹¹²

ค.ศ. 2008 ได้มีการประกาศใช้ “กฎบัตรอาเซียน” (ASEAN Charter) เพื่อให้การดำเนินงานของประเทศสมาชิกอยู่ในทิศทางเดียวกัน มีกฎหมายเดียวกัน และมีการสร้างตลาดเดียวในภูมิภาค¹¹³ และมีผลให้สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีสถานะเป็นนิติบุคคล¹¹⁴ โดยสาระสำคัญของกฎบัตรอาเซียนมีดังต่อไปนี้

1. ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political-Security Community)
2. ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community)
3. ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community หรือ AEC)

ค.ศ. 2015 มีการจัดตั้งเป็น “ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน” (ASEAN Economic Community: AEC)¹¹⁵ ซึ่งถือว่าเป็นการรวมกลุ่มเศรษฐกิจภูมิภาคขนาดใหญ่ มีความแข็งแกร่ง มีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจ และมีพันธกรณีในการเปิดเสรีการค้าบริการ ตามกรอบ ASEAN Framework Agreement on Services: AFAS ครอบคลุมสาขาบริการหลัก เช่น บริการธุรกิจ (อาทิ วิชาชีพวิศวกรรม สถาปัตยกรรม และบัญชี เป็นต้น) คอมพิวเตอร์ และการสื่อสาร การก่อสร้าง การจัดจำหน่าย (อาทิ บริการค้าส่งเครื่องกีฬา และบริการแฟรนไชส์ เป็นต้น) การศึกษาในทุกกระดับ บริการด้านสุขภาพ บริการสิ่งแวดล้อม และบริการท่องเที่ยว เป็นต้น¹¹⁶

¹¹⁰ กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. (2558)ก. *AIA ย่อมาจาก ASEAN Investment Area*. สืบค้นจาก <http://www.aseanhai.net/ewt_news.php?nid=3688&filename=index> เข้าถึงเมื่อ 5 พฤศจิกายน 2560.

¹¹¹ กองอาเซียน 3. (2555). *ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน*. สืบค้นจาก <<http://www.mfa.go.th/asean/contents/files/asean-media-center-20121204-123208-703246.pdf>> เข้าถึงเมื่อ 5 พฤศจิกายน 2560.

¹¹² กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. (2558)ข. *AICO ย่อมาจาก ASEAN Industrial Cooperation Scheme*. สืบค้นจาก <http://www.aseanhai.net/mobile_detail.php?cid=10&nid=3689> เข้าถึงเมื่อ 5 พฤศจิกายน 2560.

¹¹³ กองอาเซียน 3. *อ้างแล้ว*.

¹¹⁴ กรมอาเซียน. (2555). *กฎบัตรอาเซียน*. สืบค้นจาก <<http://www.aseancorner.com/กฎบัตรอาเซียน>> เข้าถึงเมื่อ 5 พฤศจิกายน 2560.

¹¹⁵ Association of South East Asian Nations. (2017)b. *ASEAN Economic Community*. Retrieved from <<http://asean.org/asean-economic-community/>> Accessed on 5 November 2017.

¹¹⁶ สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย. (2556). *การเปิดเสรีการค้าบริการตามกรอบ “AFAS.”* สืบค้นจาก <<http://www.aecconsultandconnect.co.th/th/aec-knowledge-2/opportunities/233-afas.html>> เข้าถึงเมื่อ 5 พฤศจิกายน 2560.

3. คณะมนตรีความร่วมมือรัฐอ่าวอาหรับ (Gulf Cooperation Council: GCC)

คณะมนตรีความร่วมมือรัฐอ่าวอาหรับก่อตั้งขึ้น ค.ศ. 1981 และจัดตั้งเขตสิทธิพิเศษทางการค้า (Preferential Trade Areas: PTAs) ใน ค.ศ. 1993 ซึ่งนำไปสู่การจัดตั้งเขตการค้าเสรี สำหรับสินค้าเกษตรกรรม และอุตสาหกรรม ยกเว้นสินค้าประเภทปิโตรเลียม การเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิต อย่างไรก็ตาม คณะมนตรีความร่วมมือรัฐอ่าวอาหรับให้ความสนใจในความร่วมมือทางทหารมากกว่าทางเศรษฐกิจ¹¹⁷

4. สมาคมความร่วมมือแห่งภูมิภาคเอเชียใต้ (South Asian Association for Regional Cooperation: SAARC)

สมาคมความร่วมมือแห่งภูมิภาคเอเชียใต้เป็นองค์การความร่วมมือหลักระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชียใต้ เช่น ความร่วมมือด้านการเกษตรและชุมชนชนบท เทคโนโลยีชีวภาพ วัฒนธรรม เศรษฐกิจและการค้า การศึกษา พลังงาน¹¹⁸ เป็นต้น สมาคมความร่วมมือแห่งภูมิภาคเอเชียใต้ก่อตั้งเมื่อ ค.ศ. 1985 ซึ่งมีการพัฒนาความร่วมมือในการดำเนินการเพื่อเสริมสร้างความแข็งแกร่งของกลุ่มอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันมีสมาชิก 8 ประเทศ ได้แก่ บังกลาเทศ ภูฏาน อินเดีย มัลดีฟส์ เนปาล ปากีสถาน ศรีลังกา อัฟกานิสถาน และผู้สังเกตการณ์ 8 ประเทศ และ 1 องค์การระหว่างประเทศ คือ จีน สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย มอริเชียส เมียนมาร์ เกาหลีใต้ อิหร่าน และสหภาพยุโรป¹¹⁹ การดำเนินการที่สำคัญของสมาคมความร่วมมือแห่งภูมิภาคเอเชียใต้ที่สำคัญ อาทิ ค.ศ. 1995 มีการตั้งเป้าหมายจัดตั้งเขตปลอดอากรหรือเขตประกอบการเสรีภายใน ค.ศ. 2005 ต่อมาใน ค.ศ. 1997 ประเทศสมาชิก 7 ประเทศตกลงเลื่อนการจัดตั้งเขตปลอดอากรหรือเขตประกอบการเสรีภายในเป็น ค.ศ. 2001¹²⁰ และ ค.ศ. 2010 ได้มีการประชุมสุดยอด SAARC ครั้งที่ 16 ผลักดันความตกลงการค้าเสรีเอเชียใต้ (SAFTA) และการค้าบริการ (SAARC Agreement on Trade in Service)¹²¹

กิจกรรม 12.2.4

สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก่อตั้งครั้งแรกเมื่อใด มีจุดประสงค์อะไร

แนวตอบกิจกรรม 12.2.4

สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ก่อตั้งครั้งแรกเมื่อ ค.ศ. 1967 โดยมีจุดประสงค์เพื่อส่งเสริมและร่วมมือในเรื่องสันติภาพ ความมั่นคง เศรษฐกิจ และผลประโยชน์ร่วมกัน

¹¹⁷ Gulf Cooperation Council. (2017). *Objectives*. Retrieved from < <http://www.gcc-sg.org/en-us/About-GCC/Pages/StartingPointsAndGoals.aspx> > Accessed on 5 November 2017.

¹¹⁸ กรมเอเชียใต้ ตะวันออกกลางและแอฟริกา. (2556)ก. *สมาคมความร่วมมือแห่งภูมิภาคเอเชียใต้ (South Asian Association for Regional Cooperation-SAARC)*. สืบค้นจาก <<http://sameaf.mfa.go.th/organization/detail.php?ID=483>> เข้าถึงเมื่อ 5 พฤศจิกายน 2560.

¹¹⁹ เพิ่งอ้าง.

¹²⁰ เพิ่งอ้าง.

¹²¹ เรื่องเดียวกัน.

ตอนที่ 12.3

ผลกระทบและความท้าทายของกลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจ

โปรดอ่านหัวเรื่อง แนวคิด และวัตถุประสงค์ของตอนที่ 12.3 แล้วจึงศึกษารายละเอียดต่อไป

หัวเรื่อง

- 12.3.1 ผลกระทบของกลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจต่อระบบเศรษฐกิจโลกปัจจุบัน
- 12.3.2 ความท้าทายต่อกลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจ

แนวคิด

1. การรวมกันเป็นกลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจส่งผลในแง่บวกต่อระบบเศรษฐกิจของโลกในปัจจุบัน โดยเฉพาะการเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ค้ำระหว่างประเทศในภาพรวมและการค้ำระหว่างประเทศสมาชิกที่อยู่ในกลุ่มขยายตัวมากขึ้น
2. ผลกระทบด้านลบของการรวมกันเป็นกลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจต่อระบบเศรษฐกิจของโลกในปัจจุบันมีหลายประการ เช่น ทำให้เกิดการเบี่ยงเบนทางการค้า รายได้ของรัฐจากภาษีนำเข้าลดต่ำลง รัฐบาลดูแลสวัสดิการของประชาชนได้น้อยลง และการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศไม่ไหลเข้าสู่ประเทศตามที่คาดหวัง เป็นต้น
3. กลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจบางกลุ่มประสบความสำเร็จตามเป้าหมายของการรวมกลุ่ม เช่น สหภาพยุโรป สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในขณะที่บางกลุ่มประสบความสำเร็จในการรวมกันเป็นกลุ่มทางเศรษฐกิจแบบภูมิภาค เช่น สมาคมการค้าเสรีลาตินอเมริกา
4. ปัจจุบัน เกิดการขยายตัวของการรวมกลุ่มระหว่างภูมิภาค เช่น ความร่วมมือของสหภาพยุโรปกับ Mercosur ในลาตินอเมริกา ความร่วมมือของสหภาพยุโรปกับคณะมนตรีความร่วมมือรัฐอ่าวอาหรับ รวมถึงการรวมกลุ่มของประเทศที่มีระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ การเมืองและการทหารเติบโตและเข้มแข็งขึ้นมาอย่างรวดเร็วในระยะหลังประกอบด้วย บราซิล รัสเซีย อินเดีย จีน และแอฟริกาใต้ หรือที่เรียกกันว่ากลุ่มเศรษฐกิจบริกส์ (BRICS)

วัตถุประสงค์

เมื่อศึกษาตอนที่ 12.3 จบแล้ว นักศึกษาสามารถ

1. อธิบายผลกระทบของกลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจต่อระบบเศรษฐกิจโลกปัจจุบันได้
2. อธิบายเกี่ยวกับความท้าทายต่อกลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจได้

เรื่องที่ 12.3.1

ผลกระทบของกลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจต่อระบบเศรษฐกิจโลกปัจจุบัน

วิวัฒนาการของรูปแบบการค้าระหว่างประเทศ มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง มีการขยายขอบข่ายกิจกรรมทางการค้าระหว่างประเทศ จากการค้าระหว่างประเทศคู่ค้าเปลี่ยนเป็นการค้าระหว่างกลุ่มประเทศต่างๆ โดยเฉพาะภายใต้ทุนนิยมโลกาภิวัตน์ ประเทศต่างๆ ได้มีการรวมกลุ่มกัน เพื่อสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างกันในทุกภูมิภาคของโลก ทั้งในยุโรป อเมริกา เอเชีย และแอฟริกา กลุ่มทางเศรษฐกิจตามภูมิภาคต่างๆ มีแนวโน้มที่จะเพิ่มสมาชิก หรือขยายสมาชิกของกลุ่มเศรษฐกิจ เพื่อแสวงหาตลาดใหม่ และแหล่งทรัพยากรทางการผลิต¹²² อย่างไรก็ตาม ผลกระทบของกลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจดังกล่าวต่อระบบเศรษฐกิจของโลกในปัจจุบันนั้นมีทั้งผลกระทบในด้านบวกและผลกระทบในด้านลบ

ในด้านบวก

การรวมกันเป็นกลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจทำให้การค้าระหว่างประเทศในภาพรวมและการค้าระหว่างประเทศสมาชิกที่อยู่ในกลุ่มขยายตัวมากขึ้น¹²³ ดังต่อไปนี้

1. **การขยายตัวด้านการค้า** การรวมกลุ่มเป็นผลดีต่อการขยายการค้าระหว่างประเทศนำไปสู่การสร้างการค้า (trade creation) เกิดขึ้น¹²⁴ นั่นคือเมื่อมีการผลิตสินค้าประเภทหนึ่งในประเทศสมาชิกซึ่งมีต้นทุนการผลิตสูงจะมีการโยกย้ายฐานการผลิตไปยังแหล่งที่มีต้นทุนการผลิตที่ต่ำ ดังนั้นผลของการสร้างการค้าคือผู้ผลิตสามารถนำสินค้าไปขายได้ปริมาณมาก เพราะราคาสินค้าที่ลดต่ำลง เนื่องจากอัตราภาษีลดลง หรือการไม่มีอุปสรรคทางด้านภาษี¹²⁵ หรือการที่สินค้าจากประเทศสมาชิกเข้ามาทดแทนสินค้าภายในประเทศที่มีราคาสูง ขณะที่ประชาชนสามารถอุปโภคบริโภคสินค้าที่มีคุณภาพสูง และราคาไม่สูงมาก อันเนื่องจากการแข่งขันการผลิตของผู้ผลิตในประเทศ และต่างประเทศทั้งที่เป็นผู้ผลิตในประเทศสมาชิกกลุ่มเศรษฐกิจและนอกกลุ่มเศรษฐกิจซึ่งถือได้ว่าเป็นการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ¹²⁶

¹²² Martin, *op. cit.*, pp. 4-5.

¹²³ Soo Yeon Kim. (2015). "Deep Integration and Regional Trade Agreements." in *The Oxford Handbook of the Political Economy of International Trade*, edited by Lisa L. Martin. New York: Oxford University Press, pp. 362-363.

¹²⁴ Ramond Hicks. (2015). "Methodological Issues." in *The Oxford Handbook of the Political Economy of International Trade*, *op.cit.*, p. 81.

¹²⁵ Magee, Christopher. (2008). "New Measures of Trade Creation and Trade Diversion." *Journal of International Economics*, 75(2), pp. 349-362.

¹²⁶ Miroslav N. Jovanovic. (2014). *The Economics of European Integration*. 2nd Revised ed., Northampton, MA: Edward Elgar, Chapter 8.

2. การประหยัดขนาด (economics of scale) การประหยัดขนาด คือ ผู้ผลิตสามารถผลิตสินค้าได้ปริมาณมาก และมีโอกาสขายสินค้าได้มาก เนื่องจากการรวมกลุ่มเศรษฐกิจซึ่งมีประเทศสมาชิกหลายประเทศ ซึ่งทำให้ตลาดมีขนาดใหญ่ขึ้น ดังนั้นเมื่อผู้ผลิตสินค้าสามารถผลิตสินค้าจำนวนมากจะมีผลให้ต้นทุนในการผลิตเฉลี่ยต่อหน่วยต่ำลง นำไปสู่ราคาสินค้าต่อหน่วยลดต่ำลง

โดยทั่วไป การประหยัดขนาดสามารถเกิดขึ้นได้หลายสาเหตุ¹²⁷ ดังนี้

2.1 การประหยัดจากแรงงาน (labor) คือ แรงงานแบ่งงานกันทำตามความเชี่ยวชาญ ซึ่งนำไปสู่การผลิตที่มีประสิทธิภาพ และมีคุณภาพ

2.2 การประหยัดจากการลงทุน (investment) เช่น เสียดอกเบี้ยให้กับค่าใช้จ่ายเพื่อการลงทุนได้ลดลงต่อหน่วยการผลิต

2.3 การประหยัดในการจัดซื้อจัดจ้าง (procurement) คือธุรกิจสามารถประหยัดต้นทุนจากการลงทุน เนื่องจากการสั่งซื้อวัตถุดิบจำนวนมาก และการว่าจ้างผู้ผลิตชิ้นส่วนปริมาณมาก ซึ่งได้ส่วนลดเพิ่มมากขึ้น

2.4 การประหยัดด้านการใช้ทุน (capital) คือธุรกิจใช้เครื่องมือเครื่องจักรที่มีประสิทธิภาพสูง ผลิตสินค้าปริมาณมาก และลดการสูญเสียในกระบวนการผลิต

2.5 การประหยัดด้านส่งเสริมการขาย (product promotion) คือการผลิตครั้งละมากๆ ส่งผลให้ต้นทุนในการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ และส่งเสริมการขายต่อหน่วยการผลิตลดลง

2.6 การประหยัดด้านการขนส่งและการกระจายสินค้า (transport and distribution) คือธุรกิจดำเนินการขนส่งและกระจายสินค้าเอง ส่งผลให้ต้นทุนด้านขนส่งลดลง

3. สวัสดิการของประเทศ (national welfare) การรวมกันเป็นกลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจส่งผลดีต่อสวัสดิการของประเทศเนื่องจากประชาชนสามารถบริโภคอุปโภคสินค้าในราคาถูกลงสามารถบริโภคได้มากขึ้น ขณะเดียวกันการแบ่งงานกันทำตามความเชี่ยวชาญ ส่งผลให้แรงงานของประเทศนั้นๆ มีรายได้ที่สูงขึ้นนำไปสู่การบริโภคอุปโภคที่สูงขึ้น ย่อมถือได้ว่าสวัสดิการของประเทศดีขึ้น¹²⁸

4. การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (foreign direct investment: FDI) นักลงทุนจากต่างประเทศ ให้ความสนใจขนาดตลาดที่ใหญ่ขึ้นจากการรวมกลุ่มเศรษฐกิจ รวมถึงการจัดอุปสรรคทางการค้าทั้งที่เป็นภาษีและไม่ใช่ภาษี การกีดกันทางการค้าในรูปแบบต่างๆ ตามนโยบายของการรวมกลุ่มเศรษฐกิจนั้นๆ จะดึงดูดการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศเข้ามาลงทุนทางการผลิตมากขึ้น และเกิดการถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ผู้ประกอบการท้องถิ่น¹²⁹

¹²⁷ Hicks, *op. cit.*, p. 93.

¹²⁸ Snorrason, Snorri Thomas. (2012). *Asymmetric Economic Integration Size Characteristics of Economies, Trade Costs and Welfare*. Berlin: Springer-Verlag, p. 14.

¹²⁹ Chad P. Bown. (2015). "Trade Policy Instruments over Time." in *The Oxford Handbook of the Political Economy of International Trade*, *op.cit.*, p. 71.

5. การสร้างอำนาจการต่อรองการค้า การรวมกันเป็นกลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจเป็นประโยชน์อย่างมากสำหรับประเทศกำลังพัฒนา เช่น สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้สร้างโอกาสในการเจรจาการค้าหรือการสร้างอำนาจการต่อรองการค้าของกลุ่มกับประเทศพัฒนาแล้ว¹³⁰

6. การเคลื่อนย้ายแรงงานเสรี การเคลื่อนย้ายแรงงานเสรีในกลุ่มประเทศสมาชิกได้สร้างโอกาสการทำงานและช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน เช่น ในสหภาพยุโรป ชาวยุโรปตะวันออกเดินทางไปทำงานในฝรั่งเศสและเยอรมัน¹³¹ หรือแรงงานจากลาวและกัมพูชาไหลเข้ามาทำงานที่ประเทศไทยตามพันธสัญญาความร่วมมือของโครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (Greater Mekong Sub-region: GMS) ส่งผลให้แรงงานจากประเทศดังกล่าวมีรายได้สูงขึ้นและมีคุณภาพชีวิตที่ดี¹³²

ในด้านลบ

การรวมกันเป็นกลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจส่งผลให้เกิดปัญหาหลายประการ

1. การเบี่ยงเบนทางการค้า (trade diversion) เป็นผลด้านลบของการรวมเป็นกลุ่มทางเศรษฐกิจ เนื่องจากผู้บริโภคอุปโภคสามารถซื้อสินค้าได้ในราคาถูก แต่สินค้าเหล่านั้นอาจไม่ได้มาจากแหล่งการผลิตสินค้าที่ต่ำที่สุดในโลก แต่เกิดจากข้อตกลงทางภาษี สิทธิประโยชน์ภาษีที่ต่ำทำให้ผู้ผลิตสามารถขายสินค้าในราคาที่ถูกลง ซึ่งถือได้ว่าเป็นการจัดสรรทรัพยากรที่ไม่มีประสิทธิภาพหรือสินค้านำเข้าที่มีต้นทุนต่ำจากประเทศนอกกลุ่มสมาชิกถูกทดแทนโดยสินค้านำเข้าจากประเทศสมาชิกที่อยู่ในกลุ่มที่มีต้นทุนสูงกว่า¹³³

2. รายได้ของรัฐลดลง การรวมเป็นกลุ่มทางเศรษฐกิจทำให้รายได้ของรัฐจากภาษีนำเข้าลดลง เนื่องจากภาษีที่ลดต่ำตามหลักการขจัดอุปสรรคทางการค้าระหว่างประเทศ ดังนั้น การรวมกลุ่มเศรษฐกิจจึงไม่เกิดประโยชน์ที่แท้จริงต่อประเทศสมาชิก¹³⁴

3. สวัสดิการของประเทศ (national welfare) การรวมเป็นกลุ่มทางเศรษฐกิจทำให้รัฐบาลของแต่ละประเทศจัดสรรสวัสดิการแก่ประชาชนได้น้อยลง เนื่องจากการแข่งขันการผลิต และมาตรการส่งเสริมการค้าเสรีทำให้ผู้ผลิตได้รับผลกำไรลดลง ส่งผลให้รายได้ของภาครัฐลดลง การรวมกลุ่มเศรษฐกิจจึงอาจไม่ส่งผลดีต่อสวัสดิการโดยภาพรวมของประเทศ และประโยชน์ของประชาชน¹³⁵

¹³⁰ Jason Kuo and Megumi Naoi. (2015). "Individual Attitudes." in *The Oxford Handbook of the Political Economy of International Trade*, op.cit., pp. 103-104.

¹³¹ Carbaugh, Robert. (2013). *International Economics*. 14th ed., Mason, OH: South-Western, p. 51.

¹³² Association of South East Asian Nations. (2017)a. *A Journey Towards Regional Economic Integration: 1967-2017*. Retrieved from <<http://asean.org/storage/2017/09/ASEAN-50-Final.pdf>> Accessed on 10 November 2017.

¹³³ Kim, op. cit., p. 375.

¹³⁴ Carbaugh, op. cit., p. 71.

¹³⁵ Martin, op. cit., p. 9.

4. การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (foreign direct investment: FDI) ความคาดหวังในการจูงใจการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศอาจไม่เกิดขึ้นจริงก็ได้ เนื่องจากประเทศสมาชิกในกลุ่มสามารถส่งสินค้าข้ามพรมแดนมาจากประเทศสมาชิกที่มีฐานการผลิต และมีต้นทุนทางการผลิตที่ต่ำ เช่น เขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือ (NAFTA) การลงทุนจากอเมริกาไปยังแคนาดา และจากแคนาดาไปยังอเมริกา กลับลดลง เพราะระดับการพัฒนาใกล้เคียงกัน ความคาดหวังจะให้มีการลงทุนระหว่างกันจึงน้อยลง ขณะที่การลงทุนจากอเมริกาไปยังเม็กซิโกสูงขึ้น¹³⁶ นอกจากนี้การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศมักมีแนวโน้มที่จะไหลไปลงทุนในแต่ละประเทศไม่เท่ากัน บางประเทศในกลุ่มเศรษฐกิจอาจนำลงทุนมากกว่าอีกประเทศ เช่น มีการปิดโรงงานในประเทศ A เพื่อไปลงทุนในประเทศเป็น B ซึ่งเป็นประเทศในกลุ่มเดียวกันที่มีแหล่งต้นทุนทางการผลิตที่ต่ำกว่า หรือมีความได้เปรียบในการลงทุนมากกว่า นำไปสู่การว่างงานจำนวนมากของแรงงานภาคอุตสาหกรรม ขณะที่การเคลื่อนย้ายคนอย่างเสรีในประเทศสมาชิก อาจนำไปสู่การเคลื่อนย้ายแรงงาน และการย้ายถิ่นฐาน ซึ่งอาจนำไปสู่ประเด็นปัญหาการก่อการร้าย¹³⁷

5. ปัจจัยทางการเมือง ปัจจัยทางการเมืองกลายมาเป็นปัจจัยหนึ่งในการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจและการกีดกันทางการค้าต่อประเทศที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองที่แตกต่าง เช่น ค.ศ. 1992 สหรัฐอเมริกาออกกฎหมายห้ามไม่ให้บริษัทลูกของบริษัทสัญชาติสหรัฐอเมริกาทำการค้าในคิวบา โดยเฉพาะสินค้าออกประเภทยา (Cuban Democracy Act) เป็นต้น¹³⁸

กิจกรรม 12.3.1

ทำไมการเบี่ยงเบนทางการค้าคือผลด้านลบของการรวมเป็นกลุ่มทางเศรษฐกิจ

แนวตอบกิจกรรม 12.3.1

การเบี่ยงเบนทางการค้าเป็นผลด้านลบของการรวมเป็นกลุ่มทางเศรษฐกิจเนื่องจากผู้บริโภคอุปโภคสามารถซื้อสินค้าได้ในราคาถูก แต่สินค้าเหล่านั้นอาจไม่ได้มาจากแหล่งการผลิตสินค้าที่ต่ำที่สุดในโลก แต่เกิดจากข้อตกลงทางภาษี สิทธิประโยชน์ภาษีที่ต่ำทำให้ผู้ผลิตสามารถขายสินค้าในราคาที่ถูกลง ซึ่งถือได้ว่าเป็นการจัดสรรทรัพยากรที่ไม่มีประสิทธิภาพหรือสินค้านำเข้าที่มีต้นทุนต่ำจากประเทศนอกกลุ่มสมาชิกถูกทดแทนโดยสินค้านำเข้าจากประเทศสมาชิกที่อยู่ในกลุ่มที่มีต้นทุนสูงกว่า

¹³⁶ Kim, *op. cit.*, p. 368.

¹³⁷ Erik Gartzke and Jiakun Jack Zhang. (2015). "Trade and War." in *The Oxford Handbook of the Political Economy of International Trade*, *op.cit.*, p. 435.

¹³⁸ Mark S. Copelovitch and Jon C. W. Pevehouse. (2015). "Bridging the Silos: Trade and Exchange Rates in International Political Economy." in *The Oxford Handbook of the Political Economy of International Trade*, *op.cit.*, p. 464.

เรื่องที่ 12.3.2

ความท้าทายต่อกลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจ

ที่ผ่านมา การรวมกันเป็นกลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจประสบผลที่แตกต่างกันไป กลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจบางกลุ่มประสบความสำเร็จ เช่น สหภาพยุโรป (EU)¹³⁹ สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ASEAN)¹⁴⁰ อีกหลายกลุ่มยังคงต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และบางกลุ่มประสบความล้มเหลวในการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจแบบภูมิภาค เช่น สมาคมการค้าเสรีลาตินอเมริกา (LAFTA)¹⁴¹ แสดงให้เห็นว่ามีประเด็นท้าทายที่กลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจที่มีการรวมตัวกันอยู่แล้วต้องให้ความสนใจ และมีปัจจัยเงื่อนไขสำหรับการรวมกันเป็นกลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจในอนาคตจะต้องพิจารณาหลายประการ

ประการแรก ความสัมพันธ์ของประเทศต่างๆ จะมีความซับซ้อนมากขึ้น

โดยทั่วไป ทุกประเทศต่างมีอัตราภาษีศุลกากร แต่อัตราภาษีศุลกากรจะมีหลายแบบที่ใช้ในประเทศสมาชิกและนอกสมาชิก ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจึงซับซ้อนยุ่งเหยิงเหมือนเส้นสปาเก็ตตี้ในจาน (spaghetti bowl) ที่ไม่สามารถหาความสอดคล้องได้¹⁴² เช่น ไทยมีอัตราภาษีสำหรับประเทศที่เป็นสมาชิกในกลุ่มประเทศที่ได้รับความอนุเคราะห์ยิ่ง (most favored nation: MFN) กับประเทศที่เป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก ขณะที่ระดับอัตราภาษีต่ำกว่าสำหรับประเทศในกลุ่มเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) และก็จะมียกเว้นอัตราภาษีพิเศษสำหรับประเทศจีนและญี่ปุ่นเมื่อมีการตกลงการค้า¹⁴³

ประการที่สอง การเปลี่ยนแปลงทางด้านภูมิรัฐศาสตร์ (geopolitics)

การขยายตัวขององค์การทางเศรษฐกิจใหม่ เช่น องค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (Organization for Economic Co-operation and Development: OECD) การปรับเปลี่ยนผู้อำนวยการทางการเมืองและเศรษฐกิจ เช่น การผงาดขึ้นมาของประเทศจีน การออกจากสหภาพยุโรปของสหราชอาณาจักร (Brexit)¹⁴⁴

¹³⁹ Lynch. (2010). *op. cit.*, p. 157.

¹⁴⁰ *Ibid.*, pp. 136-137.

¹⁴¹ *Ibid.*, pp. 98-100.

¹⁴² ดู Bhagwati, Jagdish. (1988). *Protectionism*. Cambridge, MA: MIT Press; Odell, J., and J. Eichengreen. (1998). "The United States, the ITO, and the WTO: Exit Options, Agent Slack, and Presidential Leadership." in *The WTO as an International Organization*, edited by A. Kruger, 181-209. Chicago: University of Chicago Press.

¹⁴³ Gordon Bannerman. (2015). "The Free Trade Idea." in *The Oxford Handbook of the Political Economy of International Trade*, *op.cit.*, p. 47.

¹⁴⁴ fDi Intelligence. (2017). *The fDi Report 2017: Global Greenfield Investment Trends*. Retrieved from <http://forms.fdiintelligence.com/report2017/files/The_fDi_Report_2017.pdf> Accessed on 10 November 2017.

ประการที่สาม การใช้มาตรการกีดกันทางการค้า

การใช้มาตรการกีดกันทางการค้ามากขึ้น เช่น มาตรการการอุดหนุนการส่งออก โดยเฉพาะสินค้าการเกษตร ในบางประเทศมีนโยบายโควตา เพื่อปกป้องสินค้าเกษตร และสินค้าอุตสาหกรรมในประเทศของตน มาตรการตอบโต้การทุ่มตลาด ขณะที่เศรษฐกิจของประเทศกำลังพัฒนาที่ขยายตัวขึ้นอย่างรวดเร็ว อาจเกิดการแข่งขันเข้มข้นมากขึ้น หรือมีการให้ความช่วยเหลือโดยรัฐต่อภาคเศรษฐกิจในประเทศของตนเอง

ประการที่สี่ ปัญหาการก่อการร้าย (terrorism)

ปัญหาการก่อการร้ายทำให้ประเทศต่าง ๆ มีความต้องการที่จะเพิ่มระดับความร่วมมือ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมากขึ้น มีการฟังฟัง และร่วมมือมากขึ้น ซึ่งอาจอยู่ในรูปแบบที่หลากหลายทั้งในระดับทวิภาคี (bi-lateral) และระดับภูมิภาค (regional) ที่มีอยู่เดิมและที่เกิดขึ้นใหม่

ประการที่ห้า ความหลากหลายของกฎระเบียบ และมาตรฐาน

ความหลากหลายของกฎระเบียบ และมาตรฐานที่กำหนดขึ้นโดยกลุ่มเศรษฐกิจต่าง ๆ การพัฒนามาตรฐานของภาคการผลิตที่ต้องคำนึงถึงมาตรฐานที่แตกต่างกันของประเทศที่เป็นคู่ค้า การส่งเสริมการส่งออกสินค้าไปยังตลาดต่าง ๆ ที่มีมาตรฐาน และกฎระเบียบที่แตกต่างกัน จึงเป็นความท้าทายต่อภาครัฐและเอกชนที่ต้องดำเนินการให้เป็นไปตามข้อตกลง หรือสนธิสัญญาที่เกิดขึ้น

ประการที่หก แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของโลก

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของโลกมีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ¹⁴⁵ ดังต่อไปนี้

1. การเปลี่ยนแปลงลักษณะประชากร (the new demographics) การเปลี่ยนแปลงลักษณะประชากรทุกประเทศจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โครงสร้างการผลิตเปลี่ยนจากการใช้แรงงานเข้มข้นเป็นการใช้องค์ความรู้และเทคโนโลยีมากขึ้น เพื่อใช้ทดแทนกำลังแรงงานที่ขาดแคลน

2. กฎกติกาใหม่ของโลก กฎกติกาใหม่ของโลกหลายด้านส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำของความรู้ (knowledge divide) ระหว่างประเทศและในประเทศ ประเทศที่มีการพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่อง จะเกิดความได้เปรียบทางการแข่งขัน (competitive advantage) สามารถปรับตัวเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ (knowledge economy) การใช้วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีในทุกส่วนของภาคการผลิต เพื่อลดต้นทุนเพื่อเพิ่มผลิตภาพ

3. ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งเป็นทั้งโอกาสหรือภัยคุกคาม เช่น การเพิ่มขึ้นของการพัฒนาความรู้ ความสามารถ และทักษะฝีมือแรงงาน ทำให้เกิดการเพิ่มขึ้นของผลิตภาพ (productivity) ส่งผลให้ราคาสินค้าส่วนใหญ่มีราคาถูกลง แต่ก็มีความเสี่ยงต่อการเกิดภาวะกำลังการผลิตส่วนเกิน (overcapacity) ในสินค้าและบริการได้ในอนาคตได้¹⁴⁶

¹⁴⁵ ดู แมนเฟร็ด สเตเกอร์. (2553). *โลกาภิวัตน์: ความรู้ฉบับพกพา (Globalization: A Very Short Introduction)*. วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง. แปล. กรุงเทพฯ: โอเพ่นเวสต์ส.

¹⁴⁶ Matthieu Bussiere and Arnaud Mehl. (2008). *China's and India's roles in global trade and finance: Twin titans for the New Millenium?* Frankfurt am Main, Germany: European Central Bank, pp. 12-13.

ประการที่เจ็ด ความเข้มแข็งและการขยายตัวของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ

กลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจมีความเข้มแข็งและมีการขยายตัวในการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคมากขึ้น เช่น ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค (Regional Comprehensive Economic Partnership: RCEP) กลุ่มพันธมิตรแปซิฟิก (The Pacific Alliance) ฯลฯ เกิดการขยายตัวของความร่วมมือระหว่างภูมิภาค เช่น ความร่วมมือระหว่างสหภาพยุโรปกับกลุ่มตลาดร่วมอเมริกาใต้ตอนล่าง (Mercosur) ความร่วมมือระหว่างสหภาพยุโรปกับคณะมนตรีความร่วมมือรัฐอ่าวอาหรับ (Gulf Cooperation) ความร่วมมือระหว่างสหภาพยุโรปกับอาเซียน ความร่วมมือระหว่างสหภาพยุโรปกับแคนาดา (CETA) การขยายตัวของความร่วมมือทางเศรษฐกิจเอเชีย-แปซิฟิก (APEC) และความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค ภายใต้แรงกระตุ้นของจีน ตลอดจนการรวมกลุ่มของประเทศที่มีระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ การเมืองและการทหารเติบโตและเข้มแข็งขึ้นมาอย่างรวดเร็ว ประกอบด้วย บราซิล รัสเซีย อินเดีย จีน และแอฟริกาใต้หรือที่เรียกกันว่ากลุ่ม BRICS แนวโน้มความเข้มแข็งและทิศทางการขยายตัวของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจดังกล่าวนำไปสู่บริบทการแข่งขันของระบบเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศรูปแบบใหม่ ในทิศทางที่ชาติมหาอำนาจทั้งเก่าและใหม่พยายามปรับเปลี่ยนนโยบายไปสู่การขยายบทบาทและอิทธิพลไปยังภูมิภาคต่างๆ โดยเฉพาะภูมิภาคอาเซียนและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากขึ้น ทั้งในรูปแบบการใช้พลังอำนาจทางการทหารและพลังอำนาจทางเศรษฐกิจ รวมทั้งการเข้ามาแทรกแซงกิจการภายในของประเทศต่างๆ¹⁴⁷

กิจกรรม 12.3.2

กลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจมีแนวโน้มที่จะเข้มแข็ง ขยายตัว และพัฒนาไปในทิศทางใด

แนวตอบกิจกรรม 12.3.2

กลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจมีความเข้มแข็งและมีการขยายตัวในการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคมากขึ้น เช่น ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค กลุ่มพันธมิตรแปซิฟิก ฯลฯ เกิดการขยายตัวของความร่วมมือระหว่างภูมิภาค เช่น ความร่วมมือระหว่างสหภาพยุโรปกับกลุ่มตลาดร่วมอเมริกาใต้ตอนล่าง ความร่วมมือระหว่างสหภาพยุโรปกับคณะมนตรีความร่วมมือรัฐอ่าวอาหรับ ความร่วมมือระหว่างสหภาพยุโรปกับอาเซียน การขยายตัวของความร่วมมือทางเศรษฐกิจเอเชีย-แปซิฟิก และความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค ภายใต้แรงกระตุ้นของจีน ตลอดจนการรวมกลุ่มของประเทศที่มีระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ การเมืองและการทหารเติบโตและเข้มแข็งขึ้นมาอย่างรวดเร็ว ประกอบด้วย บราซิล รัสเซีย อินเดีย จีน และแอฟริกาใต้หรือที่เรียกกันว่ากลุ่ม BRICS

¹⁴⁷ ดู M. A. Kose, E. S. Prasad & M. E. Terrones. (2006). "How do trade and financial integration affect the relationship between growth and volatility?." *Journal of International Economics*, 69, pp. 176–202.

บรรณานุกรม

- กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. (2550). *ศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับการเจรจา (สำนักยุโรป เอเชียใต้ ตะวันออกกลาง และแอฟริกา)*. สืบค้นจาก <<http://thaifta.com/ThaiFTA/Home/บทความต่าง/tabid/62/ctl/Details/mid/433/ItemID/3004/Default.aspx>> เข้าถึงเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2560.
- _____. (2554). *ประสิทธิภาพและเส้นทางการขนส่งของกลุ่มประเทศเครือรัฐเอกราช*. สืบค้นจาก <http://www.thaifta.com/ThaiFTA/Portals/0/cis_feb54.pdf> เข้าถึงเมื่อ 1 ตุลาคม 2560.
- _____. (2558)ก. *AIA ย่อมาจาก ASEAN Investment Area*. สืบค้นจาก <http://www.aseanhai.net/ewt_news.php?nid=3688&filename=index> เข้าถึงเมื่อ 5 พฤศจิกายน 2560.
- _____. (2558)ข. *AICO ย่อมาจาก ASEAN Industrial Cooperation Scheme*. สืบค้นจาก <http://www.aseanhai.net/mobile_detail.php?cid=10&nid=3689> เข้าถึงเมื่อ 5 พฤศจิกายน 2560.
- _____. (2560). *การเจรจาทบทวนความตกลงการค้าเสรีอเมริกาเหนือ NAFTA*. สืบค้นจาก <<http://www.dtn.go.th/index.php/services/ข้อมูล-บทความที่เกี่ยวข้อง/item/การเจรจาทบทวนความตกลงการค้าเสรีอเมริกาเหนือ-nafta.html>> เข้าถึงเมื่อ 31 ตุลาคม 2560.
- _____. (ม.ป.ป.). *ความตกลงการค้าเสรีไทย-สมาคมการค้าเสรีแห่งยุโรป*. สืบค้นจาก <http://www.thaifta.com/ThaiFTA/Portals/0/FACTBOOK_EFTA.pdf> เข้าถึงเมื่อ 1 ตุลาคม 2560.
- กรมเอเชียใต้ ตะวันออกกลางและแอฟริกา. (2556)ก. *สมาคมความร่วมมือแห่งภูมิภาคเอเชียใต้ (South Asian Association for Regional Cooperation-SAARC)*. สืบค้นจาก <<http://sameaf.mfa.go.th/th/organization/detail.php?ID=483>> เข้าถึงเมื่อ 5 พฤศจิกายน 2560.
- _____. (2556)ข. *สหภาพแอฟริกา (African Union-AU)*. สืบค้นจาก <<http://sameaf.mfa.go.th/th/organization/detail.php?ID=259>> เข้าถึงเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2560.
- กรมอเมริกาและแปซิฟิก. (2557). *พัฒนาการของกลุ่มพันธมิตรแปซิฟิก (Pacific Alliance)*. สืบค้นจาก <<http://aspa.mfa.go.th/aspa/th/news/latin-america/detail.php?ID=1890>> เข้าถึงเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2560.
- กรมอาเซียน. (2555). *กฎบัตรอาเซียน*. สืบค้นจาก <<http://www.aseancorner.com/กฎบัตรอาเซียน>> เข้าถึงเมื่อ 5 พฤศจิกายน 2560.
- กองอาเซียน 3. (2555). *ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน*. สืบค้นจาก <<<http://www.mfa.go.th/asean/contents/files/asean-media-center-20121204-123208-703246.pdf>>> เข้าถึงเมื่อ 5 พฤศจิกายน 2560.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2558). *Asia-Pacific Economic Cooperation*. สืบค้นจาก <<https://www.bot.or.th/Thai/AboutBOT/RolesAndHistory/Pages/Apec.aspx>> เข้าถึงเมื่อ 5 พฤศจิกายน 2560.
- สเตเกอร์, แมนเฟร็ด. (2553). *โลกาภิวัตน์: ความรู้ฉบับพกพา (Globalization: A Very Short Introduction)*. วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง, แปล. กรุงเทพฯ: โอเพ่นเวิลด์ส์.
- สถาบันอาณานิคมศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2559). *APEC: ความร่วมมือทางเศรษฐกิจเอเชีย-แปซิฟิก*. สืบค้นจาก <<http://www.apecthai.org/index.php/คลังความรู้/องค์การความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่สำคัญ/401-องค์การความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่สำคัญ/813-apec-ความร่วมมือทางเศรษฐกิจเอเชีย-แปซิฟิก.html>> เข้าถึงเมื่อ 5 พฤศจิกายน 2560.

- สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย. (2556). การเปิดเสรีการภาคบริการตามกรอบ “AFAS.” สืบค้นจาก <<http://www.aecconsultandconnect.co.th/th/aec-knowledge-2/opportunities/233-afas.html>> เข้าถึงเมื่อ 5 พฤศจิกายน 2560.
- สำนักพัฒนาตลาดใหม่. (2556). ข้อมูลพื้นฐานความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจไทย-แอฟริกา. สืบค้นจาก <http://www.ditp.go.th/contents_attach/77900/77900.pdf> เข้าถึงเมื่อ 2 พฤศจิกายน 2560.
- สำนักอาเซียน. (2555). ASEAN-MERCOSUR Economic Relations. สืบค้นจาก <http://cks.ditp.go.th/KM_Document/8da70978-8702-43de-87d1-85f8e45098a5_asean-mer.pdf> เข้าถึงเมื่อ 31 ตุลาคม 2560.
- African Development Bank, Organisation for Economic Co-operation and Development, United Nations Development Programme. (2017). *African Economic Outlook*. Paris: OECD.
- African Union. (2013). *Treaty Establishing the African Economic Community*. Retrieved from <<https://au.int/en/treaties/treaty-establishing-african-economic-community>> Accessed on 2 November 2017.
- Amadeo, Kimberly. (2016). *FTAA: Agreement, Members, Pros and Cons*. Retrieved from <<https://www.thebalance.com/ftaa-agreement-member-countries-pros-and-cons-3305577>> Accessed on 31 October 2017
- Association of South East Asian Nations. (2017)a. *A Journey Towards Regional Economic Integration: 1967-2017*. Retrieved from <<http://asean.org/storage/2017/09/ASEAN-50-Final.pdf>> Accessed on 10 November 2017.
- _____. (2017)b. *ASEAN Economic Community*. Retrieved from <<http://asean.org/asean-economic-community/>> Accessed on 5 November 2017.
- _____. (2017)c. *Overview*. Retrieved from <<http://asean.org/asean/about-asean/overview/>> Accessed on 5 November 2017.
- _____. (2017)d. *The Founding of ASEAN*. Retrieved from <<http://asean.org/asean/about-asean/history/>> Accessed on 5 November 2017.
- Bannerman, Gordon. (2015). “The Free Trade Idea.” in *The Oxford Handbook of the Political Economy of International Trade*. edited by Lisa L. Martin. New York: Oxford University Press.
- Beteta, Hugo. (2012). *Central American Development: Two Decades of Progress and Challenges for the Future*. Washington, DC: Migration Policy Institute.
- Bhagwati, Jagdish. (1988). *Protectionism*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Bown, Chad P. (2015). “Trade Policy Instruments over Time.” in *The Oxford Handbook of the Political Economy of International Trade*. edited by Lisa L. Martin. New York: Oxford University Press.

- Bussière, Matthieu, and Arnaud Mehl. (2008). *China's and India's roles in global trade and finance: Twin titans for the New Millenium?*. Frankfurt am Main, Germany: European Central Bank.
- Carbaugh, Robert. (2013). *International Economics*. (14th ed.). Mason, OH: South-Western.
- Caribbean Community. (2017). *Who We Are*. Retrieved from <<http://caricom.org/about-caricom/who-we-are>> Accessed on 31 October 2017.
- CIVITAS. (2015). *Single European Act*. Retrieved from <http://civitas.org.uk/content/files/TR.2.SEA_.pdf> Accessed on 1 October 2017.
- Common Market for Eastern and Southern Africa*. (2017)a. *COMESA Members States*. Retrieved from <<http://www.comesa.int/comesa-members-states/>> Accessed on 2 November 2017.
- _____. (2017)b. *Common Market for Eastern & Southern Africa (COMESA)*. Retrieved from <<http://www.crwflags.com/fotw/flags/int-coms.html>> Accessed on 2 November 2017.
- _____. (2017)c. *Our Activities*. Retrieved from <<http://www.comesa.int/what-we-do/#trade-customs-monetary-affairs>> Accessed on 2 November 2017.
- _____. (2017)d. *Overview of COMESA*. Retrieved from <<http://www.comesa.int/overview-of-comesa/>> Accessed on 2 November 2017.
- Copelovitch, Mark S. and Jon C. W. Pevehouse. (2015). "Bridging the Silos: Trade and Exchange Rates in International Political Economy." in *The Oxford Handbook of the Political Economy of International Trade*. edited by Lisa L. Martin. New York: Oxford University Press.
- de la Torre, Augusto, and . Kelly, Margaret R. (1992). *Regional Trade Arrangements*. Washington, D.C.: International Monetary Fund.
- Economic Commission of Africa. (2016). *AMU-Arab Maghreb Union*. Retrieved from <<https://www.uneca.org/oria/pages/amu-arab-maghreb-union>> Accessed on 2 November 2017.
- Elsig, Manfred, and Cedric Dupont. (2012). "European Union Meets South Korea: Bureaucratic Interests, Exporter Discrimination and the Negotiations of Trade Agreements." *Journal of Common Market Studies* 50 (3), pp. 492-507.
- Europe Union. (2016). *European Economic Area (EEA)*. Retrieved from <[https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage_th/348/European%20Economic%20Area%20\(EEA\)](https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage_th/348/European%20Economic%20Area%20(EEA))> Accessed on 1 October 2017.
- _____. (2017)a. *The 28 Member Countries of the EU*. Retrieved from <https://europa.eu/european-union/about-eu/countries_en#28members> Accessed on 1 October 2017.
- _____. (2017)b. *The Economy*. Retrieved from <https://europa.eu/european-union/about-eu/figures/economy_en> Accessed on 1 October 2017.
- _____. (2017)c. *The EU in brief*. Retrieved from <https://europa.eu/european-union/about-eu/eu-in-brief_en> Accessed on 1 October 2017.

- Europe Union. (2017)d. *The History of the European Union*. Retrieved from <https://europa.eu/european-union/about-eu/history_en> Accessed on 1 October 2017.
- fDi Intelligence. (2017). *The fDi Report 2017: Global Greenfield Investment Trends*. Retrieved from <http://forms.fdiintelligence.com/report2017/files/The_fDi_Report_2017.pdf> Accessed on 10 November 2017.
- Felter, Claire, and Renwick, Danielle. (2017). *Mercosur: South America's Fractious Trade Bloc*. Retrieved from <<https://www.cfr.org/background/mercosur-south-americas-fractious-trade-bloc>> Accessed on 31 October 2017.
- Frankel, Jeffrey A. (1997). *Regional Trading Blocs in the World Economic System*. New York. Columbia University Press.
- Freund, Caroline; Ornelas, Emanuel. (2010). *Regional trade agreements. Policy Research working paper; no. WPS 5314*. Washington, DC: World Bank.
- Gartzke, Erik, and Zhang, Jiakun Jack. (2015). "Trade and War." in *The Oxford Handbook of the Political Economy of International Trade*. edited by Martin, Lisa L. New York: Oxford University Press.
- Girvan, Norman. (2008). "Learning to Integrate: The Experience of Monitoring the CARICOM Single Market and Economy." in *Governing Regional Integration for Development: Monitoring Experiences, Methods and Prospects*. edited by De Lombaerde, Philippe, Estevadeordal, Antoni and Suominen, Kati. Burlington, VT: Ashgate.
- Government of the United Kingdom. (2012). *Embargoes and sanctions on China*. Retrieved from <<https://www.gov.uk/guidance/arms-embargo-on-china>> Accessed on 1 October 2017.
- Gowa, Joanne, and Raymond Hicks. (2012). "The most-favored nation rule in principle and practice: Discrimination in the GATT." *Review of International Organization* 7, pp. 247-266.
- Gulf Cooperation Council. (2017). *Objectives*. Retrieved from <<http://www.gcc-sg.org/en-us/AboutGCC/Pages/StartingPointsAndGoals.aspx>> Accessed on 5 November 2017.
- Hansohm, Dirk, and Adongo, Jonathan. (2008). "Monitoring Regional Integration in Eastern and Southern Africa." in *Governing Regional Integration for Development: Monitoring Experiences, Methods and Prospects*. edited by De Lombaerde, Philippe, Estevadeordal, Antoni and Suominen, Kati. Burlington, VT: Ashgate.
- Heshmati A. (2017). "Introduction to Studies on Economic Development and Growth in Selected African Countries." in: Heshmati A. (eds). *Studies on Economic Development and Growth in Selected African Countries*. Frontiers in African Business Research. Singapore: Springer.
- Hicks, Ramond. (2015). "Methodological Issues." in *The Oxford Handbook of the Political Economy of International Trade*. edited by Martin, Lisa L. New York: Oxford University Press.

- Hufbauer, Gary Clyde, Schott, Jeffrey and Grieco, Paul L. E. (2005). *NAFTA Revisited: Achievements and Challenges*. Washinton, D.C.: Institute for International Economics.
- IFDC. (2010). *The Economic Community of the Great Lakes Countries (CEPGL) and IFDC's CATALIST Project Sign MOU to*. Retrieved from <<https://ifdc.org/2010/02/03/the-economic-community-of-the-great-lakes-countries-cepgl-and-ifdcs-catalist-project-sign-mou-to/>> Accessed on 2 November 2017.
- Inter-American Development Bank. (2009). *MERCOSUR Report No. 13*. Retrieved from <<http://idbdocs.iadb.org/WSDocs/getDocument.aspx?DOCNUM=1983949>> Accessed on 31 October 2017.
- International Monetary Fund. (2017). *World Economic Outlook Database*. Retrieved from <<https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2017/01/weodata/index.aspx>> accessed on 1 October 2017.
- Internationaldemocracywatch. (2012). *Andean Community of Nations*. Retrieved from <<http://www.internationaldemocracywatch.org/index.php/andean-community-of-nations>> Accessed on 31 October 2017.
- Jovanovic, Miroslav N. (2014). *The Economics of European Integration*. (2nd Revised ed.). Northampton, MA: Edward Elgar.
- Kim, Soo Yeon. (2015). "Deep Integration and Regional Trade Agreements." in *The Oxford Handbook of the Political Economy of International Trade*. edited by Martin, Lisa L. New York: Oxford University Press.
- Kono, Daniel Yuichi. (2002). "Are Free Trade Areas Good for Multilateralism? Evidence from the European Free Trade Association." *International Studies Quarterly* 46, pp. 507–527.
- Kose, M. A., Prasad, E. S., & Terrones, M. E. (2006). "How do trade and financial integration affect the relationship between growth and volatility?", *Journal of International Economics*, 69, pp. 176–202.
- Kuo, Jason and Naoi, Megumi. (2015). "Individual Attitudes." in *The Oxford Handbook of the Political Economy of International Trade*. edited by Martin, Lisa L. New York: Oxford University Press.
- Lynch, David A. (2010). *Trade and Globalization: An Introduction to Regional Trade Agreements*. Lanham, Maryland: Rowman & Littlefield Publishers.
- Magee, Christopher. (2008). "New Measures of Trade Creation and Trade Diversion." *Journal of International Economics*, 75(2), pp. 349–362.
- Mansfield, E., and R. Bronson. (1997). "Alliances, Preferential Trading Arrangements, and International Trade." *American Political Science Review*, 91 (1), pp. 94–107.
- Mansfield, Edward D., and Milner, Helen V. (2012). *Votes, Vetoes, and the Political Economy of International Trade Agreements*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

- Margalit, Yotam. (2012). "Lost in Globalization: International Economic Integration and the Sources of Popular Discontent." *International Studies Quarterly*, 56 (3), pp. 484–500.
- Martin, Lisa L. (2015). "Introduction." in *The Oxford Handbook of the Political Economy of International Trade*. edited by Martin, Lisa L. New York: Oxford University Press.
- Odell, J., and Eichengreen, J. (1998). "The United States, the ITO, and the WTO: Exit Options, Agent Slack, and Presidential Leadership." in *The WTO as an International Organization*. edited by Kruger, A. Chicago: University of Chicago Press. pp. 181–209.
- Panagariya, Arvind, and Ronald Findlay. (1996). "A Political Economy Analysis of Free Trade Areas and Customs Unions." in *The Political Economy of Trade Policy: Papers in Honor of Jagdish Bhagwati*. edited by Feenstra, Robert, Grossman, Gene and Irwin, Douglas. Cambridge, MA: MIT Press. pp. 265–288.
- Prada, Fernando, and Espinoza, Alvaro. (2008). "Monitoring Regional Integration and Cooperation in the Andean Region." in *Governing Regional Integration for Development: Monitoring Experiences, Methods and Prospects*. edited by De Lombaerde, Philippe, Estevadeordal, Antoni and Suominen, Kati. Burlington, VT: Ashgate.
- Saka, J. O., Onafowokan, I. A., & Adebayo, A. A., (2015). "Analysis of Convergence Criteria in a Proposed Monetary Union: A Study of the Economic Community of West African States." *International Journal of Economic and Financial Issues*, 5(1), pp. 230–239.
- Sandholz, Wayne, and Alec Stone Sweet, eds. (1998). *European Integration and Supranational Governance*. Oxford: Oxford University Press.
- Snorrason, Snorri Thomas. (2012). *Asymmetric Economic Integration Size Characteristics of Economies, Trade Costs and Welfare*. Berlin: Springer-Verlag.
- Suominen, Kati. 2008. "Monitoring Regional Integration: The Case of Central America." in *Governing Regional Integration for Development: Monitoring Experiences, Methods and Prospects*. edited by De Lombaerde, Philippe, Estevadeordal, Antoni and Suominen, Kati. Burlington, VT: Ashgate.
- "Thailand arrests 100 in seafood industry trafficking crackdown." (2016). *Telegraph*, 2 February. Retrieved from <<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/asia/thailand/12135732/Thailand-arrests-100-in-seafood-industry-trafficking-crackdown.html>> Accessed on 1 October 2017.
- The Economic Community of West African States. (2016)a. *Fundamental Principles*. Retrieved from <<http://www.ecowas.int/about-ecowas/fundamental-principles/>> Accessed on 2 November 2017.
- . (2016)b. *Member States*. Retrieved from <<http://www.ecowas.int/member-states/>> Accessed on 2 November 2017.

- _____. (2016)c. *The Common External Tariff (CET): Structure, Benefits, Challenges and the Way Forward of the CET*. Retrieved from <http://www.ecowas.int/wp-content/uploads/2016/06/CET_Factsheet_EN.pdf> Accessed on 2 November 2017.
- United Nations. (2017). *World Population Prospects 2017*. Retrieved from <<https://esa.un.org/unpd/wpp/DataQuery/>> accessed on 1 October 2017.
- US eases economic sanctions on Sudan. (2017). Retrieved from <<https://www.theguardian.com/world/2017/oct/06/us-eases-sanctions-against-sudan-citing-improvements-on-human-rights>> Accessed on 1 October 2017.
- Vaidya, Ashish K. (2006). *Globalization: Encyclopedia of Trade, Labor, and Politics*. Santa Barbara, CA: ABC-CLIO; Rivera, Salvador. 2014. *Latin American Unification: A History of Political and Economic Integration Efforts*. North Carolina: McFarland Publishers.
- Visegrad Group. (2017)a. *About the Visegrad Group*. Retrieved from <<http://www.visegradgroup.eu/about>> Accessed on 1 October 2017.
- _____. (2017)b. *History of the Visegrad Group*. Retrieved from <<http://www.visegradgroup.eu/about/history>> Accessed on 1 October 2017.
- _____. (2017)b. *Cooperation*. Retrieved from <www.visegradgroup.eu/about/cooperation> Accessed on 1 October 2017.
- Whalley, John. (1998). "Why Do Countries Seek Regional Trade Agreements?", in *The Regionalization of the World Economy*. edited by Frankel, Jeffrey A. Chicago: University of Chicago Press. pp. 63–90.
- Whitfield, Edward. (2015). *The 1995 enlargement of the European Union: The accession of Finland and Sweden*. Retrieved from <[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/563509/EPRS_STU\(2015\)563509_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/563509/EPRS_STU(2015)563509_EN.pdf)> Accessed on 1 October 2017.
- World Bank. (2000). *Trade Blocs*. Oxford: Oxford University Press.
- _____. (2017). *Gross Domestic Product 2016, PPP*. Retrieved from <http://databank.worldbank.org/data/download/GDP_PPP.pdf> Accessed on 1 November 2017.